

Česká zemědělská univerzita v Praze

Fakulta agrobiologie, potravinových a přírodních zdrojů

Katedra agroekologie a rostlinné produkce

**Fakulta agrobiologie,
potravinových a přírodních zdrojů**

**Hodnocení opatření rozvoje venkova v návaznosti na
poradenské služby k posílení udržitelných faremních
systémů**

Bakalářská práce

Šárka Prášková

Veřejná správa v zemědělství a krajině

Ing. Mgr. Jana Poláková, Ph.D.

© 2024 ČZU v Praze

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že svou bakalářskou práci "Hodnocení opatření rozvoje venkova v návaznosti na poradenské služby k posílení udržitelných faremních systémů" jsem vypracovala samostatně pod vedením vedoucího bakalářské práce a s použitím odborné literatury a dalších informačních zdrojů, které jsou citovány v práci a uvedeny v seznamu literatury na konci práce. Jako autorka uvedené bakalářské práce dále prohlašuji, že jsem v souvislosti s jejím vytvořením neporušil autorská práva třetích osob.

V Praze dne _____

Poděkování

Ráda bych touto cestou poděkovala Ing. Mgr. Janě Polákové, Ph.D. vedoucí bakalářské práce za ochotu a odborné vedení při zpracování bakalářské práce.

Hodnocení opatření rozvoje venkova v návaznosti na poradenské služby k posílení udržitelných faremních systémů

Souhrn

Bakalářská práce se zabývá poznatky týkajícími se poradenských služeb v zemědělství a jejich podpory v rámci rozvoje venkova.

Nejdříve pojednává o zemědělských poradenských službách. Dostává se k tomu, že poradenské služby jsou pouze jednou složkou většího systému, a to zemědělského znalostního a inovačního systému – AKIS. Systém AKIS popisuje přenos znalostí a podpůrných služeb mezi aktéry ve venkovských oblastech, zahrnuje výzkum, školení, vzdělávání a poradenské služby. Dále je zde zmíněna decentralizace a centralizace poradenských služeb. Nejdůležitější vlastností decentralizace bylo zdokonalení odpovědnosti, kdy se zprostředkovateli stali zaměstnanci státní správy. Odpovědnost za poskytování poradenských služeb převzali místní samosprávy – okresní i krajské.

Poradenství v České republice začíná svou historii už v 19. století. Poradenství má i svůj proces, který se dá rozdělit do pěti fází, a to: vstup, diagnóza, plánování akce, implementace a ukončení. Poradenského procesu se účastní poradce a zemědělec. Poradce má důležitou funkci při poskytování podpory zemědělcům a má za cíl usnadnit změny v postupech řízení zemědělských podniků.

Poradenské služby mají svůj právní základ ukotven v Programu rozvoje venkova v článku 15 nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU). Systém poradenství stojí na 3 pilířích, které se vzájemně prolínají a navazují na sebe. Těmi třemi pilíři je myšleno konzultační poradenství, individuální poradenství a odborné poradenství. V této práci je jako ukázka z praxe uvedeno pět poradců a jejich oblast poradenství, kterou se zabývají.

Na závěr se bakalářská práce věnuje Strategickým plánům na období 2023-2027 v České republice, Slovensku a Irsku, a zemědělskému vzdělávání. Je zde porovnáno zemědělství těchto třech zemí, a to zejména co se týče struktury farem, počtu podniků a zemědělsky využívané plochy. Zemědělské vzdělávání je na velmi dobré úrovni a v porovnání podílu manažerů zemědělských podniků s úplným vzděláním je Česká republika na prvním místě.

Klíčová slova: Poradenské služby, informovanost, šetrné zemědělství, politika venkova

Appraisal of rural development measures linked to extension services supporting sustainable farm systems

Summary

The bachelor thesis deals with the findings related to advisory services in agriculture and their support in the framework of rural development.

It first discusses agricultural extension services. It gets to the point that extension services are only one component of a larger system, namely the Agricultural Knowledge and Innovation System - AKIS. AKIS describes the transfer of knowledge and support services between actors in rural areas, and includes research, training, education and advisory services. It also mentions decentralisation and centralisation of extension services. The most important feature of decentralisation has been the improvement of accountability, with government staff becoming intermediaries. Responsibility for the provision of counselling services was taken over by local governments - district and regional.

The history of counselling in the Czech Republic dates back to the 19th century. Counselling also has its own process, which can be divided into five phases: entry, diagnosis, action planning, implementation and termination. The extension process involves the extension agent and the farmer. The advisor has an important function in providing support to farmers and aims to facilitate changes in farm management practices.

The advisory services have their legal basis in the Rural Development Programme in Article 15 of the Regulation of the European Parliament and of the Council (EU). The advisory system is based on 3 pillars which are interlinked and interdependent. The three pillars are consultative advice, individual advice and expert advice. In this paper, five counsellors and the area of counselling they are involved in are presented as a sample of their practice.

Finally, the thesis concludes with a discussion of the Strategic Plans 2023-2027 in the Czech Republic, Slovakia and Ireland, and agricultural education. It compares the agricultural sector in the three countries, particularly in terms of farm structure, number of holdings and area farmed. Agricultural education is at a very good level and the Czech Republic ranks first in terms of the proportion of farm managers with a full degree.

Keywords: Advisory services, information, sustainable agriculture, rural policy

Obsah

1 Úvod.....	8
2 Cíl práce.....	10
3 Literární rešerše.....	11
3.1 Poradenství v zemědělství.....	11
3.1.1 Zemědělské poradenské služby v EU.....	13
3.1.1.1 Decentralizace a centralizace poradenských služeb.....	16
3.1.2 Poradenské služby v oblasti technologií a inovací.....	16
3.2 Historie poradenského systému	17
3.3 Poradenský proces.....	19
3.4 Vztah zemědělce a poradce.....	20
3.4.1 Pohled zemědělců na problémy v poradenském a rozšiřujícím systému	21
3.4.2 Pohled poradců na problémy v poradenském a rozšiřujícím systému	22
3.5 Pozice poradenství.....	22
3.5.1 Pozice poradenství v Programu rozvoje venkova.....	22
3.5.2 Koncepce poradenského systému MZe na období 2009–2013	23
3.5.3 Koncepce poradenského systému MZe na období 2017-2025	23
3.5.4 Pilíře poradenského systému	24
3.5.4.1 Konzultační poradenství	25
3.5.4.2 Individuální poradenství	26
3.5.4.3 Odborné poradenství.....	27
3.6 Příklady z praxe – akreditovaní poradci Ministerstva zemědělství.....	27
3.6.1 Poradce A.....	27
3.6.2 Poradce B.....	28
3.6.3 Poradce C.....	28
3.6.4 Poradce D.....	28
3.6.5 Poradce E	29
3.7 Poradenství ve strategických plánech Evropy	30
3.7.1 Strategický plán SZP na období 2023-2027 – Česká republika.....	30
3.7.1.1 Zemědělství České republiky dle statistik.....	30
3.7.1.2 Podpora poradenství	31
3.7.1.3 Přizpůsobení se změně klimatu v zemědělství.....	33
3.7.2 Strategický plán na období 2023-2027 – Slovensko	34
3.7.2.1 Zemědělství Slovenska dle statistik	34
3.7.2.2 Přenos inovací a znalostí prostřednictvím poradenství.....	35

3.7.2.3	Inovace v lesní těžbě na Slovensku	36
3.7.3	Strategický plán na období 2023-2027 – Irsko	37
3.7.3.1	Zemědělství Irska dle statistik	37
3.7.3.2	Výměna znalostí a šíření informací pro poradce.....	38
3.7.3.3	Inovace v zemědělství Irska.....	39
3.7.4	Zemědělské vzdělání v ČR, Slovensku a Irsku	40
3.7.4.1	Manažeři zemědělských podniků s úplným zemědělským vzděláním.....	40
3.7.4.2	Zemědělské vzdělávání zemědělců	40
4	Závěr	42
5	Literatura.....	43
6	Seznam použitých zkratk a symbolů.....	47

1 Úvod

Zemědělské poradenské služby ve venkovských oblastech podporují udržitelné řízení a zlepšují výkonnost zemědělských podniků. To vše vede ke zlepšení ekonomické a environmentální výkonnosti zemědělských podniků a investic či ke zvýšení udržitelnosti a odolnosti vůči změně klimatu. Podporováni jsou především zemědělci, mladí zemědělci, uživatelé půdy a vlastníci lesů. Dalším cílem těchto služeb je pomoc při zavádění podpůrných, řídicích a poradenských služeb v oblasti zemědělství a v oblasti lesnictví. Pro zvýšení účinnosti a kvality poradenského systému je nezbytné pravidelné školení poradců a přijetí předpisů o minimální kvalifikaci (European Union 2013).

Poradenství v zemědělství je již dlouhou dobu považováno za důležitou součást podpory rozvoje zemědělství. Poradenské služby se vztahují na celou řadu organizací, které pomáhají zemědělcům a usnadňují řešení problémů poskytováním informací pro zlepšení zemědělské produktivity. Kromě tradičního cíle zvyšování zemědělské produktivity se zemědělské poradenské služby zabývají také novými výzvami, kterým dnes zemědělství čelí. Zejména se jedná o měnící se zemědělské systémy, rozvoj supermarketů, rostoucí význam norem a značek, růst nezemědělské zaměstnanosti na venkově a agrobiznisu a zhoršující se základny přírodních zdrojů (Anderson 2008).

Významnou roli při usnadňování šíření zemědělských inovací může hrát také zemědělská poradenská činnost. Vzájemné působení mezi výzkumem, poradenstvím, vzděláváním a zemědělci je dobře znázorněno ve světovém názoru známém jako zemědělské znalostní a inovační systémy – AKIS. Tyto systémy jsou užitečné jako organizační princip pro politické diskuse o zemědělských poradenských službách. Poradenství zaujímá nezastupitelné místo v šíření nových inovací v zemědělství. Obecně platí, že zemědělci přijmou určitou technologii, pokud je užitečná pro jejich agronomické a socioekonomické podmínky (Anderson 2008).

Charakteristickým rysem poradenských služeb pro technologie a inovace je, že poradci poskytují poradenství přímo podnikům. Cílem těchto poradců je pomoci společně zlepšit jejich výkonnost prostřednictvím technologické modernizace a inovace výrobků, metod a služeb. Hlavní výhodou spočívá v tom, že poradenské služby jsou poskytovány přímo podnikům a využívají kvalifikované poradce. Inovační poradci se vyznačují rozsáhlými zkušenostmi v oboru, obvykle inženýrským vzděláním a širokými znalostmi obchodních a finančních procesů. Díky tomu, že poradci navštíví provoz podniku a vidí, jak funguje v praxi, jsou schopni komunikovat se zaměstnanci, najít problémy a přizpůsobit jim svá doporučení (Shapira & Youtie 2014).

Strategický plán SZP má za cíl modernizaci zemědělského odvětví prostřednictvím podpory a sdílení znalostí, inovací, digitalizace v zemědělství a venkovských oblastech a podpory jejich provádění. Intervence se zaměřují na nedostatky v oblasti předávání znalostí. Například v některých odvětvích je nedostatečný počet poradců zapojených do AKIS nebo se nedostatečně využívají různé poradenské metody. Je proto třeba zlepšit úroveň znalostí a spolupráci v AKIS v zemědělství, potravinářství a lesnictví. Intervence podpoří poskytování poradenství na míru různého stupně obtížnosti, od investičního poradenství po

obchodní strategii a řešení sporů. Cílem je rovněž rozšířit nabídku témat souvisejících s životním prostředím (Strategický plán ČR 2023-2027).

Zemědělské poradenství se začalo postupně formovat v letech 1990–1992. Odborné činnosti před rokem 1990 v České republice prováděli specialisté státních statků a zemědělských družstev. Okresní a krajské porady agronomů a zootechniků poskytovaly informace a výměnu zkušeností v této problematice. Ministerstvo zemědělství začalo od roku 1992 poskytovat do poradenského systému dotace. V roce 1999 byla Ministerstvem zemědělství zpracována koncepce zemědělského poradenství, která byla rozdělena do dvou proudů, a to individuálního a státního. Individuální poradenství sdružovalo do roku 2002 zemědělce v poradenských kroužcích. Státní poradenství bylo poskytováno pracovníky resortních výzkumných ústavů. V roce 2002 byla Ministerstvem zemědělství vydána první směrnice o akreditaci poradců a jejich vedení v Registru poradců akreditovaných Ministerstvem zemědělství. O rok později byl zaveden systém akreditace zemědělských poradců a jejich vedení v Registru poradců. Kontrolním orgánem a Správcem Registru a prováděním administrativních úkonů spojených s akreditací byl Ústav zemědělských a potravinářských informací – ÚZEI. Na základě Koncepce poradenského systému byla Ministerstvem zemědělství ustanovena v roce 2004 Národní rada poradenství pro zemědělství a rozvoj venkova působící dodnes. Národní rada je poradním a iniciačním orgánem ministra zemědělství a její činnosti se řídí Statutem a jednacím řádem. O tři léta později bylo individuální poradenství zařazeno do Programu rozvoje venkova ČR a ukončena podpora poradenských služeb z národních dotací (ÚZEI).

2 Cíl práce

Cílem této bakalářské práce bylo shrnout poznatky týkající se poradenských služeb v zemědělství a jejich podpory v rámci plánu rozvoje venkova. Dále měla práce pojednat o historických souvislostech poradenství, pozici poradenství v systému podpor rozvoje venkova – vyhodnotit opatření dle č. 15 (poradenské služby) zejména v návaznosti na Strategický plán České republiky, Slovenska a Irska pro období 2023-2027. Dílčím cílem byla problematika centralizace a decentralizace poradenského systému v dotačním rámci rozvoji venkova.

3 Literární rešerše

3.1 Poradenství v zemědělství

Poradenské služby pomáhají ve venkovských oblastech zlepšovat udržitelné řízení a výkonnost zemědělských podniků nebo podnikatelské činnosti, vést ke zlepšení hospodářské a environmentální výkonnosti podniku nebo investice, zvýšit šetrnost a odolnost vlastnictví vůči klimatu. Pomáhají zejména zemědělcům, mladým zemědělcům, uživatelům půdy a vlastníkům lesů. Dalším cílem je podpora zřizování pomocných, řídicích a poradenských zemědělských služeb a poradenských služeb pro lesnictví. Proto, aby se zvýšila účinnost a kvalita poradenského systému, je nutná pravidelná odborná příprava poradců a přijmutí ustanovení o minimálních kvalifikacích. V nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) č. 1306/2013 je uvedeno, že by měly poradenské služby zemědělcům pomáhat posoudit výkonnost jejich zemědělských podniků a pomoci jim s nalezením vhodného zlepšení. Orgány nebo subjekty, které poskytují poradenství, jsou pravidelně školeni a mají kvalifikované zaměstnance se zkušenostmi s poradenstvím v té oblasti, pro které poradenství poskytují (European Union 2013).

Zemědělská poradenská činnost hraje důležitou roli při zlepšování zemědělských systémů a její poskytování bylo po mnoho let považováno za základní odpovědnost státu. Předpokladem bylo, že velké veřejné administrativní úřady, hierarchicky strukturované a personálně obsazené stálými zaměstnanci plnicími různými rolami a funkcemi, zachovávají široký dopad a spravedlnost v zacházení s klienty a také zajistí pevný regulační systém (Kidd et al. 2000).

Zemědělské poradenské služby jsou dlouhodobě uznávány jako důležitý faktor podporující rozvoj zemědělství. Poradenské služby se týkají celého souboru organizací, které podporují zemědělce a usnadňují jim řešení problémů získáváním informací ke zlepšení zemědělské produktivity. Kromě klasického cíle, jakým je zlepšení zemědělské produktivity, hrají poradenské služby důležitou roli při řešení nových výzev, kterým zemědělství v dnešní době čelí a to především: změny v zemědělském systému, vzestup supermarketů, rostoucí význam norem a značek, růst nezemědělské zaměstnanosti na venkově a zemědělského podnikání, zhoršování základních přírodních zdrojů a vznikající potřeba vyrovnat se se změnou klimatu (Anderson 2008).

Aby se věda rozvíjela a držela krok s přírodním i sociálním světem, je důležité, aby vědecké obory posuzovaly a obnovovaly pravidelně svou výzkumnou agendu. Také v oblasti zemědělského vzdělávání je pro poskytovatele poradenských služeb klíčová pravidelná aktualizace výzkumné agendy. Existuje řada globálních trendů, vznikajících technologií a nových teorií o inovacích a změnách, které vedou k potřebě uvažovat o výzkumné agendě pro poradenské služby. Globálními trendy se rozumí např. vzrůstající potřeba potravin a energie poskytovaných díky systémům založených na přírodních zdrojích, aby došlo k uspokojení potřeby rostoucí světové populace a také, aby se lidstvo dokázalo vypořádat se změnou klimatu a degradací zdrojů (Laurens 2020).

Poradenství v zemědělství může také hrát důležitou roli při podpoře šíření novinek v zemědělství. Interakce mezi výzkumem, rozšířením, vzděláváním a zemědělci jsou dobře vyjádřeny ve světovém pohledu popsaném jako zemědělské znalostní a inovační systémy – AKIS, který je užitečný jako organizační princip pro diskuse o politice, které se týkají zemědělských poradenských služeb. Poradenské služby mají nezastupitelné místo při šíření nových inovací v zemědělství. Přijímání inovací zemědělci je ovlivněno několika faktory. Obvykle zemědělci přijmou konkrétní technologii, pokud bude užitečná pro jejich agroekologické a socioekonomické podmínky. Mezi kritické faktory v procesu přijetí patří dostupnost vylepšené technologie, přístup k moderním vstupům, zdrojům a ziskovost při přiměřené úrovni rizika. Přijetí zemědělci lze ovlivnit jejich vzděláváním např. v oblastech techniky pěstování, vzdělání o vylepšených odrůdách, optimálního využití vstupů, cenách a tržních podmínkách, skladování, výživy a efektivnějších metodách řízení výroby. Poradci musí být schopni porozumět situaci, mít technické schopnosti stanovit problémy a mít znalosti v oblasti ekonomického řízení s cílem poradit, jak efektivněji využívat zdroje (Anderson 2008).

Poradenská činnost je považována jako systémová schopnost pro inovace zahrnující interakce mezi zemědělci, poradci, výzkumníky a dalšími aktéry. Systém poradenských služeb a rozšiřování rozmanitosti individuálních a kolektivních aktérů, veřejných, soukromých a neziskových organizací, metod a institucionálních struktur je tvořen tam, kde není poradenství organizováno centrálně vládní agenturou (Nettle et al. 2021).

Poradenství by se dalo rozdělit na dva základní přístupy, a to poradenství ze širokého funkčního hlediska a poradenství jako odborná služba. Oba dva přístupy se navzájem doplňují (Kubr et al. 1991).

První přístup k poradenství definuje Steel (citován Kubrem 1991) jako: *„Poradenským přístupem míním jakýkoli způsob poskytování pomoci zaměřený na obsah, proces nebo strukturu úkolu, kde poradce nenese skutečnou odpovědnost za provedení samotného úkolu, nýbrž pomáhá těm, kteří tuto odpovědnost mají“*.

Druhý přístup klade důraz na charakteristické vlastnosti, jimiž by se poradenství mělo vyznačovat. Dle Greinera a Metzgera (citováno Kubrem 1991) je *„poradenství pro řízení je poradenská služba, smluvně zajišťovaná a poskytovaná organizacím speciálně vyškolenými a kvalifikovanými osobami, které objektivním a nezávislým způsobem pomáhají zadavatelské organizaci identifikovat a analyzovat problémy v řízení, doporučují řešení těchto problémů a pomáhají, jsou-li o to požádáni, při implementaci řešení“*.

Schopnost a ochota zemědělců platit za poradenské služby je spojena se zlepšením ziskovosti jejich farem nebo se snížením výrobních nákladů. Vyšší ochota platit za poradenství je typická pro demografické charakteristiky, kterými jsou například věk, pohlaví a vzdělání čili mladší zemědělci, ženy a zemědělci s vyšším vzděláním. Poradce poskytne za úplatu poradenské služby jako „nezávislý“ podnikatel, který pracuje buď sám, nebo v organizaci. Poplatky za poradenství jsou jasně definovány např. za hodinu, za službu, za hektar. Nejedná se o službu v rámci komerční transakce (prodej fyzických zemědělských vstupů), ale jedná se o poradenství technické, agronomické, finanční nebo související

s řízením podniku. Poradci, kteří poskytují poradenství jako součást balíčku zboží nebo služeb pro agrochemické společnosti, jsou označováni jako „vestavění“ poradci nebo distribuční agronomové a výživáři krmivářských společností (Nettle et al. 2021).

3.1.1 Zemědělské poradenské služby v EU

Dle Nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) ze dne 2. prosince 2021 by měly všechny členské země Evropské unie obstarat existenci poradenských služeb. Tyto služby si kladou za cíl vylepšit udržitelné hospodaření a celkovou výkonnost zemědělských a venkovských podniků, do čehož spadá i environmentální, ekonomický a sociální rozměr. Jako další cíl měla být i digitalizace a identifikace nezbytných zlepšení, která se měla týkat všech opatření na úrovni zemědělských podniků stanovených ve strategických plánech SZP. Na jedné straně by měly zemědělské poradenské služby pomáhat zemědělcům a dalším adresátům podpory v rámci SZP k lepším znalostem o vztazích mezi řízením zemědělského podniku a obhospodařováním půdy. Na druhé straně by je měly informovat o požadavcích, standardech a informacích, které se týkají klimatu a ochrany životního prostředí (např. právní předpisy týkající se vody, hospodaření s živinami, udržitelného použití pesticidů a podněty ke snížení antimikrobiální rezistence). Pokud jde o řízení rizik a podporu inovací za účelem přípravy a realizace nových projektů operačních skupin evropského inovačního partnerství, měly by být poradenské služby také k dispozici. Mělo by též dojít k začlenění všech veřejných a soukromých poradců a poradenských sítí do zemědělského a inovačního systému (AKIS), aby mohlo dojít ke zvýšení kvality a efektivity poradenství, a tím by bylo možné uvědomit příjemce podpory o aktuálních vědeckotechnických informacích získaných prostřednictvím výzkumu a inovací (European Union 2021).

Zemědělské poradenské služby jsou mnoha aktéry zapojenými do rozvoje venkova vnímány jako důležitý prvek pro zlepšení výkonnosti zemědělských podniků, ale také pro posílení vazeb mezi zemědělci, výzkumem, zemědělských vzděláním a dalšími aktéry společnosti (Faure et al. 2012). Dále jsou tyto služby službami, které pomáhají zemědělcům s novými poznatky a rozvojem jejich zemědělské a manažerské dovednosti. Tyto služby mohou zahrnovat šíření informací, poradenství a školení pro zemědělce nebo skupinu zemědělců, zkoušení nových technologií v podniku, vznik a šíření nástrojů pro řízení zemědělských farem. Mezi hlavní zásady systému poskytování poradenských služeb řízených poptávkou patří, že se služby řídí poptávkou zemědělců, poradci se zodpovídají zemědělcům, zemědělci mají možnost výběru vyhovujícího poradce (Chipeta 2007).

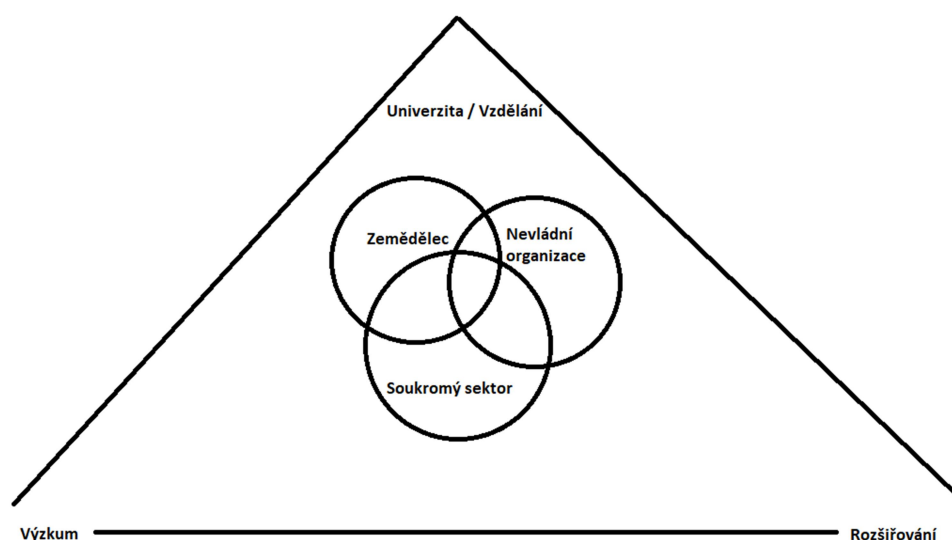
Poradenské služby v zemědělství nabývají na významu pro tvůrce politik díky zvyšující se pozornosti, která je věnována produkci potravin a s tím souvisejícími inovačními procesy ve venkovských oblastech. Z globálního hlediska patří zabezpečení potravin a zachování obnovitelných zdrojů mezi dva hlavní zájmy v zemědělství. V Evropě však existuje další veřejný zájem, a to zájem o ekosystémové služby, které souvisejí se zemědělstvím a poskytováním veřejných statků. Poradenské služby se vyznačují podstatnou rozdílností v celé Evropě. Zvyšuje se zájem soukromého sektoru aktivněji se zapojit do komerčního

poskytování poradenství pro zemědělce např. v otázkách o normách a postupech souvisejících s kvalitou produktu a odpovědnosti zemědělského podniku. Poskytování poradenství probíhá tradičně díky zemědělským organizacím, jako jsou zemědělská družstva a komory, a další profesní sdružení. V oblasti zachování biologické rozmanitosti a řízení přírodních zdrojů se zapojují různé nevládní organizace, které se snaží vyvíjet programy ke zvýšení povědomí o společenských zájmech pro zemědělce (Knierim et al. 2017).

Knierim et al. (2017) ve svém průzkumu z roku 2013 uvádí, že existuje velká rozmanitost zemědělských poradenských služeb napříč členskými státy EU, které jsou zajišťovány veřejnými, soukromými, farmářskými a nevládními organizacemi. Ve všech zemích převažují veřejní a farmářští poskytovatelé, a naopak v žádných zemi nejsou dominantními nevládní organizace.

Zemědělské poradenské služby jsou pouze jednou složkou většího systému – zemědělského znalostního a inovačního systému – AKIS. Systém AKIS popisuje transfer znalostí a podpůrných služeb mezi aktéry ve venkovských oblastech. Dále zahrnuje výzkum, školení, vzdělávání a poradenské služby s literaturou o inovačním systému, které systém AKIS rozšiřuje a zdůrazňuje roli veřejného financování, politiky, rozvoje trhu a podpory inovací (Prager et al. 2017).

Byl navrhnout model (viz obrázek 1) pro vytváření a šíření zemědělských znalostí, který je označován jako paradigma zemědělských znalostních a inovačních systémů (AKIS). To staví zemědělce, nevládní organizace a soukromý sektor do středu trojúhelníku, který má tři vrcholy a to univerzitu, výzkum a rozšiřování. Tři základní instituce: vzdělávání, tvorba technologií a poradenský personál by měly být mezi sebou vzájemně propojeny a provázány, aby došlo k podpoře učení zaměřeného na zemědělce a nepřetržitou výměnu informací (Snapp & Pound 2008).

Obrázek 1 – Model paradigmatu AKIS – zemědělský znalostní a inovační systém
Zdroj: Snapp & Pound (2008)

Poradenské služby v zemědělství se dají pojmout jako nehmotná servisní činnost, při které jsou dovednosti, znalosti a postoje lidí zapojených do zemědělství subjektem transformovaným službami. Služby jsou poskytovány nezávislymi poradci a konzultanty, organizacemi zaměstnávajícími poradce, což mohou být např. agentury, zemědělské organizace nebo nevládní organizace. Všechny jmenované organizace pomáhají zemědělcům navázat vztahy s poradci, aby mohlo dojít k produkci znalostí a rozšíření dovedností (Prager et al. 2017).

Dle Pragera et al. (2017) charakteristiku poradenských služeb přímo ovlivňují:

- Struktury řízení – týkají se institucionálních možností, které jsou dostupné pro financování a poskytování poradenských služeb, včetně úrovně decentralizace a partnerství
- Kapacita – týká se poradenských pracovníků a jejich úrovně školení, poměry mezi klientem a poradcem, a infrastruktury
- Management – zahrnuje styl řízení, monitorování a hodnocení
- Poradenské metody – počet klientů, použité technologie, specifičnost obsahu a cílová skupina

Garforth et al. (2003) vyvodil ve svém článku čtyři obecné závěry týkající se poradenství.

- Začlenění poradenských služeb by nemělo být na úkor různorodosti. Z pohledu klientů vyjadřuje různorodost vydatnou nabídku možností, z nichž budou jejich konkrétní požadavky uspokojeny s vyšší pravděpodobností než z pouze jediné integrované služby.
- Z důvodu selhávání nabídky a poptávky po poradenství a informacích na trhu, by měla vláda i nadále financovat některé poradenské a informační služby. Správci půdy čelí citelným transakčním nákladům, riziku a nejistotě při přístupu k informacím a jejich vyhodnocením.
- Nákladové efektivity a flexibility se pravděpodobněji dosáhne díky smlouvám se společnostmi soukromého sektoru, které budou poskytovat služby dobře definovatelnými záměry a náležitými metodami poskytování v dohodnutých termínech než zvyšování kapacity státních zaměstnanců ve veřejném sektoru.
- Celkový přístup k poskytování služeb je velice důležitý. Je třeba přijmout odpovědnost za využívání veřejných prostředků a odpovědnost vlády za plnění environmentálních, ekonomických a sociálních cílů pro celý národ. Udržitelné venkovské komunity však nejspíše vzniknou na základě tvůrčích postupů identifikace problémů a příležitostí či rozvoje strategie pro jejich východisko.

3.1.1.1 Decentralizace a centralizace poradenských služeb

Centralizované poradenské služby jsou charakteristické veřejným poskytováním a veřejným financováním. Decentralizace tyto charakteristiky centralizace zachovává, ale odpovědnost za poskytování převádí na místní samosprávy, a to okresní i krajské. V 80. a 90. letech 20. století k decentralizaci poradenských služeb přistoupilo množství latinskoamerických vlád a následovaly asijské a africké země. Nejdůležitější vlastností, kterou tento přístup přinášel, bylo zdokonalení odpovědnosti, protože zprostředkovateli se stali zaměstnanci státní samosprávy. Demokraticky zvolená místní samospráva měla zájem na pozitivní zpětné vazbě na poradenské služby od klientů, kteří ji volili. Dále bylo předpokládáno, že se zlepší služby díky lepší motivaci poradenských pracovníků. Jako další plus bylo snížení velikosti úkonů pro každou rozhodovací jednotku, a to díky zlepšení řídicí kapacity. Značná byla i politická angažovanost, protože klienti byli blíže politickému vedení, což vedlo ke zdokonalení fiskální stability (Anderson 2008).

V několika západoafrických zemích dosáhly zajímavých výsledků tím, že se funkce rozšiřování staly nejenom odpovědností místní samosprávy, ale i odpovědností organizace zemědělců. V Indii zapojili soukromý sektor tím, že vytvořili partnerství soukromého a veřejného sektoru, kdy došlo ke společnému poskytování a financování poradenských služeb soukromou společností a veřejnou agenturou (Anderson 2008).

3.1.2 Poradenské služby v oblasti technologií a inovací

Charakteristickým prvkem poradenské služby v oblasti technologií a inovací je poradenství, které je poskytováno přímo firmám poradci. Tito poradci mají za cíl podpořit zlepšení výkonnosti podniku díky technologické modernizaci a inovaci výrobků, metod a služeb. Velikou výhodou je to, že poradenská služba je poskytována přímo v podniku a je využíváno kvalifikovaných poradců. Mezi charakteristiky poradce pro oblast technologie a inovace poradenství patří velké zkušenosti v oboru, většinou inženýrské vzdělání a široký rozhled v obchodních a finančních procesech. Tím, že poradci navštěvují provozovnu podnikatelů a vidí její praktické fungování, mohou jednat s pracovníky a diagnostikovat problémy a přizpůsobit tomu svá doporučení. Rady obecné povahy mohou být poskytované nepřímou. Přímá interakce mezi poradcem a podnikem je velice důležitá, a to z důvodu zkušeností a znalostí pro modernizaci, které nejdou získat pouze z dokumentů nebo internetu. Takovéto osobité vztahy rozvíjené profesionálně a dlouhodobě prohlubují důvěru mezi poradcem a podnikem a dokáží zvýšit důvěru podnikových manažerů i v menších podnicích při akceptování a uskutečnění nových technologií a inovací (Shapira & Youtie 2014).

3.2 Historie poradenského systému

Trojhonný způsob zemědělství byl po staletí typický pro české zemědělství a provádění změn v jeho rámci bylo hodně omezeno. Pokud ke změnám došlo, začaly na velkostatku a pozvolna přecházely na selský statek. Ostatní hospodářství zůstávala častokrát pozadu. K pokroku přispívali vzdělaní lidé, duchovní nebo učitelé.

V 18. století začal být větší zájem o vývoj zemědělství. Vznikla Společnost orby a svobodných umění v Čechách, která byla později přejmenována na Vlastenecko – hospodářskou společnost – VHS. Stalo se tak na popud Marie Terezie a hlavním cílem byl pokrok v polním hospodářství.

V roce 1848 již bylo velké množství poznatků o přírodních vědách, které nabízely zřetelné možnosti pokroku v zemědělském podnikání. Na druhé straně byli rolníci, kteří potřebovali odborné vzdělání.

Šíření zemědělského pokroku se uskutečňovalo díky přednáškám, krátkodobým kurzům, ale také díky individuálním poradám, které pokračovaly v dlouhodobou spolupráci. Oblíbené byly poučné návštěvy vyspělejších podniků a hospodářských výstav. Zemědělský pokrok byl posléze šířen i písemně v odborných časopisech a zemědělské literatuře.

Zemědělská rada v Čechách koncem sedmdesátých let 19. století ustanovila své první kočovné učitele z řad zemědělských pedagogů. Na Moravě k tomu došlo o něco později. Při školách i mimo ně vznikaly pokusné stanice, které také přispívaly svými výsledky. Tím se rozšířilo množství lidí, kteří mohli zemědělcům radit. Na konci roku 1924 vznikla Československá akademie zemědělská, která začala mapovat intelektuální kapacitu tehdejšího zemědělství.

Poradenská – tehdy poradnická činnost byla spíše spontánní než organizovaná. Vystala otázka, jak tuto činnost organizovat, aby došlo k efektivnímu využití všech zdrojů a možností, a přitom nedošlo k překročení hranice byrokracie a nežádoucí centralizace. Koncem dvacátých a začátkem třicátých let 20. století spojili své síly k systematičtější a tím i účinnější poradenské činnosti výzkumníci, pracovníci zemědělského průmyslu, učitelé, právníci, zvěrolékaři a představitelé významných zemědělských organizací v jednacích sálech Domu zemědělské osvěty (DZO). K dispozici jim byly odborné knihy, domácí i zahraniční časopisy, filmy a učební pomůcky. Tím začaly vznikat základy moderního zemědělského poradenství (Kvítek 2006).

Od 80. let 20. století došlo v mnoha evropských zemích k přeměně systému zemědělských poradenských služeb, která byla typická ústupem státní účasti a zvyšující se rolí soukromých a komerčních poskytovatelů poradenských služeb. Vznikla pestrá řada poradenských služeb, což vedlo k pluralitnímu systému zemědělského poradenství, který fungoval jako trh se znalostmi. Privatizace cílila na upřednostnění konkurence mezi společnostmi, aby mohlo dojít k efektivitě poskytování poradenství zemědělcům a správcům půdy (Compagnone & Simon 2018).

Po roce 1990 byly odborné činnosti prováděny specialisty státních statků a zemědělských družstev. Na okresních a krajských poradách agronomů docházelo k výměně

informací. Ministerstvo zemědělství začalo od roku 1992 poskytovat do oblasti poradenství dotace, které plnily společné cíle:

- podpora zahájení činnosti specializovaných poradců a tím i pomoc při formování zemědělského poradenství
- pomoc v celé škále odborných témat, od zastaralého technického a technologického vybavení, přes rostlinnou a živočišnou výrobu, až po marketing
- přispívat k motivaci zemědělců tuto službu používat

V roce 1999 byla Ministerstvem zemědělství zpracována koncepce zemědělského poradenského systému, která se rozdělovala do dvou proudů, a to do poradenství ve veřejném zájmu a individuálního. Individuální poradenství – též privátní bylo poskytováno prostřednictvím poradenských kroužků a do roku 2002 spojovalo zemědělce s podobnými výrobními problémy. Pracovníci výzkumných ústavů poskytovali poradenské služby ve veřejném zájmu.

Ministerstvo zemědělství vydalo v roce 2002 první Směrnici o akreditaci poradců a jejich vedení v Registru poradců akreditovaných Ministerstvem zemědělství. O rok později byl zaveden systém akreditace pro zemědělské poradce a jejich vedení v Registru poradců akreditovaných Ministerstvem zemědělství. Funkci kontrolního orgánu vykonával Ústav zemědělských a potravinářských informací (ÚZEI) s Ústavem pro hospodářskou úpravu lesů (ÚHÚL). ÚZEI také vykonával administrativní úkony spojené s akreditací a funkci Správce Registru.

Národní rada poradenství pro zemědělství a rozvoj venkova působící dodnes, byla ustanovena v roce 2004 Ministerstvem zemědělství. Pro ministra zemědělství je Rada důležitým poradním a iniciačním orgánem. Ministerstvo pak využívá doporučení, připomínky a náměty Rady pro svoji činnost.

V roce 2007 bylo individuální poradenství zařazeno do Programu rozvoje venkova ČR na období 2007–2013 a tím došlo k ukončení podpory zemědělského poradenství z národních dotací (ÚZEI).

3.3 Poradenský proces

Kubr et al. (1991) rozlišuje poradenský proces na pět fází. Poradenského procesu se účastní zákazník a poradce.

1. Vstup – je to první fáze poradenského procesu. Vše začíná poznáním poradce se zákazníkem. Dávají si první schůzky a dohadují se o tom, jaký zvolí postup. Zvolí si role, určují si cíle, poradce předloží návrh, a pokud dojde ke shodě, podepíše se poradenská smlouva.
2. Diagnóza – druhá fáze poradenského procesu. Dochází k pečlivému zkoumání problému – vymezení nezbytných faktů, zdroje a způsoby získávání faktů, analýza faktů a zpětná vazba na zákazníka.
3. Plánování akce – v této fázi dochází k vypracování jednoho nebo více řešení předloženého problému a předložení návrhu akce zákazníkovi.
4. Implementace – vyvrcholení společného úsilí zákazníka a poradce. Základním cílem poradenské služby je naplnit představu zákazníka, aby došlo ke zlepšení.
5. Ukončení – pátá a poslední fáze poradenského procesu. Zakázkový projekt byl ukončen, za předpokladu, že byl dosažen jeho účel a pomoc poradce už není potřebná.

Block (2007) rozděluje poradenský proces také do pěti fází:

1. Úvodní jednání a domlouvání kontraktu (kontraktování) – probíhá navázání prvního kontaktu, zákazník představí své požadavky, dochází k uzavírání dohody.
2. Objevování a dialog – dochází k analyzování problému a rozhovoru.
3. Zpětná vazba a rozhodnutí jednat – analyzují se data a přechází se k plánování.
4. Angažování a implementace – realizování naplánovaných kroků.

5. Rozšíření procesu na jiné oblasti, jeho opakování nebo ukončení – dochází ke zhodnocení předešlé fáze a na tomto základě se přijímá rozhodnutí o dalším postupu.

3.4 Vztah zemědělce a poradce

Poradci zastávají důležitou funkci při poskytování podpory zemědělcům a mají za cíl usnadnit změny v postupech řízení zemědělských farem. Velice důležité jsou pravidelné servisní kontakty mezi poradci a zemědělci, díky nimž dochází k vzájemnému pochopení souvislostí a osobních charakteristik a vytvoření důvěry (Eastwood et al. 2019).

Zemědělské poradenské služby jsou prezentovány jako servisní činnost. Poradce lze pokládat za dodavatele obchodních a znalostních služeb. Zemědělci navazují servisní vztahy s poradci tak, aby došlo k vytvoření a zvyšování dovedností a spoluvytvoření řešení na úrovni farmy, a které uspokojí potřeby klienta. Nejdůležitějším vstupem a výstupem těchto činností jsou znalosti. Je náročné vymezit to, co je produkováno službou, od vztahu mezi poradcem a zemědělcem a od ostatních činností, které podporují produkci znalostí pro zemědělce. Proto by se kvalita služeb dala rozdělit do dvou dimenzí služeb, a to na technickou a funkční kvalitu.

- Technická kvalita – vyznačuje se skutečnými změnami, které poradce vyvolal u zemědělce (například úprava v organizaci, pravomocích a produktivitě). Tato dimenze je těžko definovatelná, a proto požaduje metody, jakými jsou experimentální ekonomie a komplexní databáze údajů o zemědělci, které nejsou v evropském kontextu k dispozici.
- Funkční kvalita – věnuje se procesům, jak je služba poskytována. Je to vhodný způsob, jak se zabývat kvalitou zemědělských poradenských služeb, kde je technická kvalita hůře zachytitelná (Prager et al. 2016).

Dále by se zemědělské poradenské služby daly rozdělit dle činnosti na front-office a back-office.

- Front-office souvisí s přímými interakcemi mezi poradci a zemědělci.
- Back-office se vztahuje k výzkumu a vývoji, vědeckému monitorování a dalším aktivitám, které zaručují, že zemědělské poradenské služby budou založeny na neoptimálnějších důkazech v určité situaci. Díky činnosti back-office může poradce získat odborné znalosti o problémech, kterým čelí zemědělci a mohl pro ně najít nejlepší možné řešení (Prager et al. 2016).

Easwood et al. (2019) uvádí tři zásadní znaky, které jsou významné jako inovační výzvy pro poradce:

- 1) Úloha různých zúčastněných stran ve sféře inteligentního zemědělství, včetně obchodních zájmů

- 2) Nové oblasti znalostí a dovedností
- 3) Pochopení podpory, která je třeba k úpravě praxe řízení zemědělských farem
kupříkladu pomocí využívání většího počtu dat a technologií

V pluralitních zemědělských inovačních systémech se vyskytuje rozmanitá řada zainteresovaných stran. Patřily by sem dodavatelé zemědělských vstupů, skupiny držené a vedené zemědělci, výzkumné a vývojové organizace, podniky věnující se vývoji technologií, nezávislí poskytovatelé placených služeb. Inteligentní zemědělství je mimořádnou výzvou v okruhu inovací vzhledem k charakteristickým znakům, jakými jsou nové požadavky na znalosti zemědělců ve vysoce dynamickém technologiemi řízeném prostředí a silný vliv dodavatelů technologií. V systémech inteligentního zemědělství inovací je důležité zapojení back-office činnosti veřejně prospěšných organizací, které by doplnily front-office činnosti soukromých organizací (Eastwood et al. 2019).

3.4.1 Pohled zemědělců na problémy v poradenském a rozšiřujícím systému

Dle studie z Austrálie Nettleho et al. (2018) byly zjištěny hlavní vlivy na poptávku zemědělců po službách:

- Přístup ke službám
Přístup zahrnoval členství v odvětvovém orgánu, členství ve skupinách výrobců, kontakt s agronomy na setkáních nebo telefonický přístup k poradcům. Významné místo měla i dostupnost online nástrojů. Zemědělci uvedli, že se k požadovaným údajům dostávali pomocí ústního podání.
- Dostupnost informací a užitečnost informací nebo rad
Zde bylo obsaženo, jak dobře byly informace vysvětleny, jak byly sladěny s dalšími radami, zdali byly požadované informace dostupné na internetu a zda byly důležité pro jejich oblast.
- Vědět, které informace a rady potřebují
Úvahy o volbě poradců. Významný byl výběr poradce pro správnou fázi podnikání, kladení správných otázek a upozorňování na problémy.
- Limitovaný čas pro účast na akcích nebo na vyhledávání podstatných informací
To bylo příčinou pro vyhledání služeb poradce, především v souvislosti s poradenstvím pro celé hospodářství.

Výsledkem průzkumu bylo, že většina zemědělců má potíže s přístupem k informacím, podpoře a poradenstvím, které potřebují. Uvědomují si, že jejich znalosti jsou omezené vzhledem k výzvám, které dnešní zemědělství přináší. 40 % zemědělců prohlásilo, že vždy vědí, kde získat přístup k informacím, podpoře a poradenstvím. 56 % zemědělců

souhlasilo, že má znalosti a dovednosti potřebné v zemědělství. 85 % dotázaných zemědělců využívalo jako zdroj informací, podpory a poradenství prodejce produktů. Podniky s nižšími příjmy používaly především bezplatné služby prodejců produktů a vládní služby. Naopak podniky s vyššími příjmy využívaly hlavně nezávislé poradce (Nettle et al. 2018).

3.4.2 Pohled poradců na problémy v poradenském a rozšiřujícím systému

V australském průzkumu uvedlo 259 poradců z 290, že poskytování poradenských služeb je pro jejich podnikání středně nebo velmi důležité. Stejně množství uvedlo, že jejich způsobilost poskytovat poradenství je středně silná až silná. Poradci měli chuť rozšířit si obzory v oblastech, kterými jsou například navrhování a poskytování školení zemědělců a navrhování rozšiřujících programů pro osvojení, cílení na zemědělce s údaji na míru na základě jejich požadavků. 70 % poradců pracovalo se zemědělci individuálně. Hlavní pomoc poradců byla v oblasti živočišné výroby (21 %), rostlinné výroby (15 %) a řízení celého podniku (11 %). Průměrně se poradci zabývali třemi oblastmi služeb. Poradci ve veřejných společnostech byli častěji zapojováni vládou nebo průmyslem do poradenských či vzdělávacích programů a projektů než poradci v soukromých sektorech (Nettle et al. 2018).

3.5 Pozice poradenství

3.5.1 Pozice poradenství v Programu rozvoje venkova

Právní základ pro poradenství je v Programu rozvoje venkova na období 2014-2020 v článku 15 nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) č. 1305/2013 ze dne 17. 12. 2013 o podpoře pro rozvoj venkova z Evropského zemědělského fondu pro rozvoj venkova (EZFRV) a o zrušení nařízení Rady (ES) č. 1698/2005.

Opatření M02 v článku 15 Programu rozvoje venkova se věnuje slabým stránkám a hrozbám pro zemědělství a souvisejícími faktory:

- Nedostatečný transfer znalostí, obzvláště využívání výsledků vědy a výzkumu v praxi a současně využije následující pozitivní faktory:
- Existence struktur potřebných pro výměnu informací a spolupráci aktérů rozvoje venkova
- Existence vzdělávacího a poradenského systému a zavedený jednotný systém akreditace zemědělských a lesnických poradců

Pomocí opatření budou řešeny především potřeby k zajištění efektivního transferu znalostí v oblasti životního prostředí (PRV 2014-2020).

3.5.2 Koncepce poradenského systému MZe na období 2009–2013

Zemědělský poradenský systém zakotvený v Koncepci na období 2009-2013 byl poskytován různými formami ve čtyřech stupních:

- Informativní všeobecné poradenství – vstupní konzultace
- Odborné poradenství
- Individuální terénní poradenství
- Syntetické informace poskytované díky webovým stránkám

V roce 2012 došlo k zastavení podpory poskytování vstupních konzultací nevládními neziskovými organizacemi, ale byly stále zajištěny prostřednictvím Agentur pro zemědělství a venkov Ministerstva zemědělství a Krajských informačních středisek pro rozvoj zemědělství a venkova. Vstupní konzultace zajišťovaly informace o opatřeních Programu rozvoje venkova (PRV) a aktuálních problémech při realizaci Společné zemědělské politiky (SZP).

Odborné poradenství bylo poskytováno v rámci výzkumných projektů bez přímé dotační podpory díky univerzitám, odborným sdružením a výzkumným stanicím.

Třetí stupeň, tedy individuální poradenství bylo podporováno z opatření I. 3.4 PRV o „Využívání poradenských služeb“. Individuální poradenství umožňovalo zemědělcům využít poradenské služby v oblastech správné zemědělské praxe, Cross Compliance a dodržování zásad SZP.

Poskytování informací pomocí webových stránek mělo za cíl zjednodušit přístup k informacím z oblasti poradenství propojováním webových portálů (MZe 2013).

3.5.3 Koncepce poradenského systému MZe na období 2017-2025

V roce 2017 byly realizovány a z národních dotací podpořeny dva programy ke zlepšení přenosu výsledků výzkumu a vývoje praxe, transferu informací o realizaci SZP k šíření informací o opatření PRV.

- 1. Program – Regionální přenos informací. Hlavním cílem byl přesun informací k středním, malým a mikro podnikům v České republice zabývajícím se zemědělskou prvovýrobou a zpracováním zemědělských výrobků a jejich uvedením na trh formou webových stránek, vstupních konzultací, seminářů, workshopů a písemných materiálů.
- 2. Program – Odborné konzultace. Program byl realizován ve výzkumných ústavech a univerzitách.

Na program Regionální přenos informací bylo z národních dotací vyplaceno 14 960 tis. Kč a na program Odborné konzultace 6 241 tis. Kč.

Že nebude poradenství podpořeno v dotačním období z PRV 2014-2020 bylo rozhodnuto také v roce 2017. Finanční prostředky, které se nacházely v opatření Poradenské, řídicí a pomocné služby pro zemědělství byly přesunuty do opatření Předávání znalostí a informační akce, operace Vzdělávací akce. K poskytování individuálních poradenských

služeb docházelo, avšak bez finančních podpor z veřejných zdrojů. Ke konci roku bylo v Registru vedeno 207 poradců akreditovaných MZe.

Odborné poradenství je důležitým prvkem poradenského systému, protože podporuje transfer výsledků výzkumu mezi vědecko-výzkumným pracovištěm a praxí ze zemědělství, potravinářství, vodního hospodářství a lesnictví. Dále zajišťuje propagaci ke zviditelnění aktivit, cílů a výsledků vědy a výzkumu (MZe 2018).

V roce 2020 přešla administrace obou dotačních programů zmíněných výše do kompetence SZIF. Poradci akreditovaní MZe, kteří byli vedeni v Registru poradců akreditovaných MZE, poradenské firmy a poradci poskytovaly odborné individuální poradenské služby. Tyto služby se především zaměřovaly na zavádění nových inovací pro malé farmy, na poradenství k souladu hospodaření s právními a dalšími požadavky na principu prevence, na konkurenceschopnost a životaschopnost zemědělských a lesnických podniků s ohledem na životní prostředí.

Jak bylo již zmíněno, nebylo poradenství z PRV 2014-2020 podpořeno ani v roce 2020, a proto byly finance přesunuty do opatření Předávání znalostí a informační akce, operace Vzdělávací akce. Ke konci roku 2020 bylo v Registru vedeno 176 akreditovaných poradců MZe.

Webové poradenství je určeno pro pracovníky vykonávající rezortně zaměřené činnosti i k obecnému využití s hlavním cílem zjednodušit přístup k poradenským informacím. Jsou zpřístupňovány informace v oblastech zemědělství, lesnictví, potravinářství, rybářství, ekologického zemědělství, myslivosti, vodního hospodářství, rozvoje venkova i doporučení pro praxi.

Z národních dotací byl v roce 2020 realizován a podpořen program 10.E.e. Podpora české technologické platformy zemědělství. Byl realizován pro šíření nejnovějších poznatků vědy a výzkumu, posílení komunikace mezi podnikatelskou sférou a akademickým sektorem na principu veřejno-soukromého partnerství, sdílení a využívání odborných informací. Smyslem programu je podpoření dlouhodobé strategie udržitelnosti, propojení s evropskou technologickou platformou v oblasti zemědělské praxe a aplikovaného výzkumu. Naplňování Plánu činnosti bylo v roce 2020 významně ovlivněno pandemií COVID-19 a mnoho aktivit bylo zrušeno (MZe 2021).

3.5.4 Pilíře poradenského systému

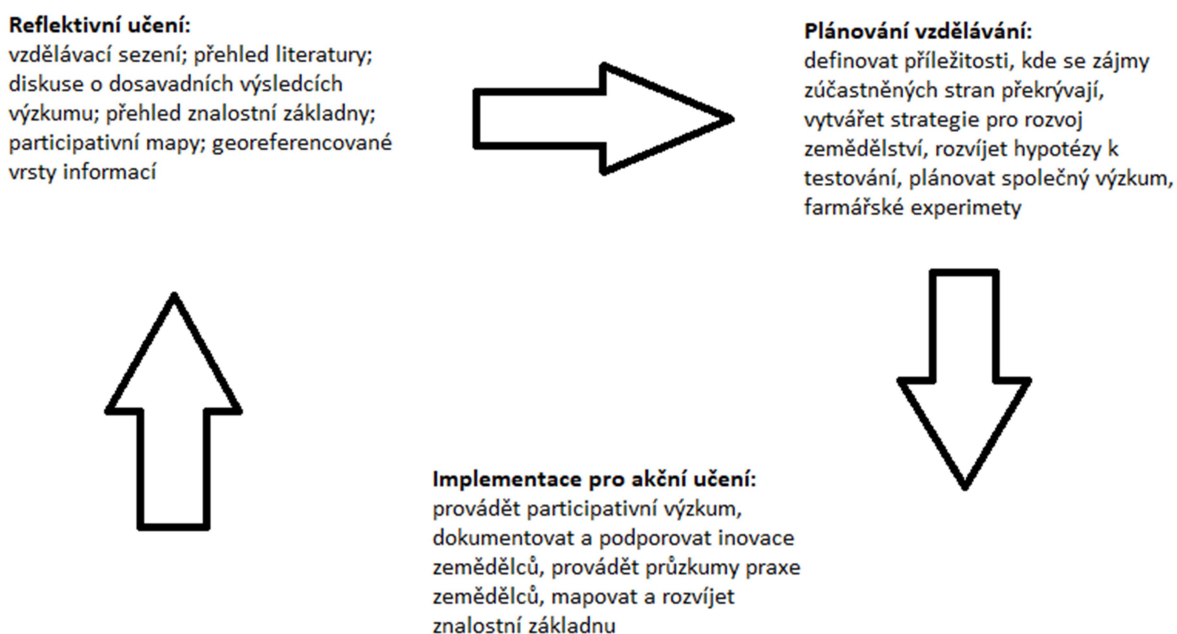
Poradenský systém MZe stojí na třech pilířích, které se vzájemně prolínají a navazují na sebe:

- Konzultační poradenství
- Individuální poradenství
- Odborné poradenství (MZe 2021)

Individuální poradenské služby jsou významné pro podnikatelský subjekt, který potřebuje řešit problematiku komplexněji nebo do větší hloubky, než mu to může umožnit

odborné poradenství. Individuální poradenství se zaměřuje hlavně na podporu při předávání znalostí v oblasti zemědělství a ve venkovských oblastech, díky čemuž dochází k zajištění dlouhodobé udržitelnosti podnikání se zřetelem na životní prostředí a zmírnění vlivů změn klimatu, zavádění inovativních technologií a podpoře konkurenceschopnosti všech druhů zemědělské činnosti.

Jako zásadní pilíř byla definována podpora transferu poznatků vědy, výzkumu a inovací (VaVal) do inovačního procesu a do praxe. Další poradenskou podporou pro podnikatele s resortním zaměřením byl přenos znalostí do praxe a zvýšení konkurenceschopnosti malých a středních podniků za účelem přispění k dosažení konkurenceschopného zemědělství, potravinářství a lesnictví a udržitelného hospodaření s přírodními zdroji, posílení technologického rozvoje a inovací (MZe 2016). Na Obrázku 2 Snapp & Pound (2008) nastiňují dlouhodobé plánování pro udržitelné zemědělství.

Obrázek 2 – Dlouhodobé plánování – udržitelné zemědělství

Zdroj: Snapp & Pound (2008)

3.5.4.1 Konzultační poradenství

- Vstupní konzultace

Vstupní konzultace mohou být formou e-mailové, telefonické, webové, osobní konzultace nebo na místě. Webové poradenství podává všeobecné informace a informační podporu poradenství v oblastech zemědělství, dále pak v ekologickém a vodním hospodářství, lesnictví, potravinářství, myslivosti, rybnářství a rozvoji venkova.

Poskytovateli jsou: výzkumné organizace; odborné útvary MZe poskytující konzultační činnost v oblasti rostlinné a živočišné výroby, vodního a lesního hospodářství, myslivosti, potravinářství a rybářství; organizace podřízené MZe – ÚZEI, ÚHÚL, ÚKZÚZ, ČPI, SZPI, SVS, SPÚ, ÚSKVBL, SZIF a CVS.

Podpora je formou: prostředků MZe, prostředků podřízených organizací, národních dotací, PRV 2014-2020, institucionální podpory ze státního rozpočtu na výzkum, vývoj a inovace.

- Odborné konzultace

Odborné konzultace poskytují vědecko-výzkumné instituce, dále vysoké školy, profesní sdružení NNO a odborné útvary MZe. Konzultace jsou poskytovány elektronicky, telefonicky, osobně nebo webovým poradenstvím.

Poskytovateli jsou: výzkumné organizace; odborné útvary MZe; organizace podřízené MZe – ÚZEI, ÚHÚL, ÚKZÚZ, ČPI, SZPI, SVS, SPÚ, ÚSKVBL.

Podpora je formou národních dotací.

- Speciální poradenství

Speciální poradenství poskytované prostřednictvím pěstitelských svazů, uznaných chovatelských sdružení pro živočišnou a rostlinnou výrobu formou seminářů, odborných publikací, školení, výstav.

Poskytovateli jsou odborné útvary MZe.

Podpora je formou národních dotací.

- Hromadné konzultace

Poradenství formou odborných seminářů a workshopů, exkurzemi a polními dny, demonstračního podniku.

Poskytovateli jsou: NNO; odborné útvary MZe; organizace podřízené MZe – ÚZEI, ÚHÚL, ÚKZÚZ, ČPI, SZPI, SVS, SPÚ, ÚSKVBL; SZIF; CVS; výzkumné organizace.

Podpora je formou: národních dotací, prostředky NNO, PRV 2014-2020, prostředky MZe a SZIF, prostředky podřízených organizací (MZe 2016).

3.5.4.2 Individuální poradenství

Individuální poradenství se zaměřuje na poradenské služby, které vedou k usnadnění restrukturalizace a modernizace podniků, k podpoře přenosu znalostí a inovací, ke zvýšení životaschopnosti zemědělských a lesnických podniků a konkurenceschopnosti s ohledem na životní prostředí, zmírňování vlivu změn klimatu, ke zvyšování odborné úrovně zemědělských podnikatelů, vlastníků lesa či nájemců lesa, k podpoře bezpečnosti a ochraně zdraví při práci.

Poradenství je poskytováno poradenskými firmami, poradci a poradci akreditovanými MZe na základě Směrnice. ÚZEI je pověřen administrací akreditačního řízení a vedením poradců v Registru. Poradci mají na výběr z mnoha oblastí, ve kterých se mohou akreditovat:

- Zemědělství: rostlinná nebo živočišná výroba, ekologické zemědělství, péče o půdu, zemědělské stavby, technologie výroby a mechanizace, zemědělství a ochrana přírody a krajiny.
- Lesnictví
- Rostlinolékařství: rostlinolékařství v zemědělství nebo v lesnictví
Podpora je formou: PRV 2014-2020, programem Národní dotace (MZe 2016).

3.5.4.3 Odborné poradenství

Tento typ poradenství je zaměřen na přenos výsledků výzkumu mezi vědecko-výzkumným pracovištěm a praxí. Praxe bývá z oblasti zemědělství, potravinářství, vodního a lesního hospodářství. U odborného poradenství dochází k budování dlouhodobých vztahů s průmyslovými partnery, zavedení podpůrných nástrojů pro zvyšování aplikačního využití výzkumného potenciálu, spolupráce se sítí kontaktních osob pro duševní vlastnictví, rozvoj servisu pro partnery a výzkumníky z aplikační sféry. Dále odborné poradenství podporuje rozvoj stávajících oborů a technologií a vznik nových poznatků, metod a postupů, což vede k posílení konkurenceschopnosti českého zemědělského sektoru a rozvoj využívání obnovitelných zdrojů pro společnost.

Poskytovateli poradenství jsou: výzkumné organizace; podniky, které se podílejí na přípravě výzkumné agendy v oblasti aplikovaného výzkumu a vývoje; NNO; technologické platformy podporující budování dlouhodobých vztahů s průmyslovými partnery.

Podpora je formou: Národních dotací, PRV 2014-2020, účelových dotací ze státního rozpočtu na výzkum, vývoj a inovace (MZe 2016).

3.6 Příklady z praxe – akreditovaní poradci Ministerstva zemědělství

Poradci jsou dle rozličných studií chápáni různě a to jako: šířitelé nebo agenti změny; jednotlivci, kteří pomáhají tvůrcům politik při provádění politik a při změně chování zemědělců; agenti státu; úředníci z terénu, kteří provádějí agroenvironmentální politiku; šířitelé odborných znalostí; techničtí experti a zástupci agrobyznysu s komerční agendou. Tím je poradce postaven do role odborníka, který šíří technické informace a politická sdělení v rámci tradice zemědělského poradenství shora dolů (Ingram 2008).

3.6.1 Poradce A

Poradce A – Ing. Tomáš Badal, Ph.D. s registračním číslem 270/2008 se zabývá poradenstvím v oblasti lesního hospodářství. Jeho oblastí působnosti je hl. město Praha, dále pak kraj Zlínský, Vysočina, Středočeský, Pardubický, Olomoucký, Moravskoslezský a Jihomoravský. Věnuje se:

- Návrh optimálního typu ošetření / stabilizace stromů
- Posuzování negativních vlivů dřevin na okolí (alergenita, konflikt se stavbami)

- Hodnocení biologického potenciálu stromů (kvalita biotopu, potenciál pro osídlení chráněnými organismy) a návrh optimálního zásahu při zachování hodnoty biotopu
- Fytopatologické rozbory
- Ochrana dřevin při stavební činnosti (Badal 2024)

3.6.2 Poradce B

Poradce B – Ing. Karel Borovička s registračním číslem 001/2006 se věnuje poradenství v oblasti zemědělství a rostlinolékařství. Jeho oblastí působnosti je hl. m. Praha, kraj Zlínský, Vysočina, Ústecký, Středočeský, Plzeňský, Pardubický, Olomoucký, Moravskoslezský, Liberecký, Královehradecký, Karlovarský, Jihomoravský a Jihočeský. Dále je jednatelem společnosti AGROPORADENSTVÍ s.r.o. zabývající:

- Poradenství v oblasti zemědělské administrativy, dodržování zákonů, vyhlášek a podmínek Evropské unie
- Komplexní poradenství pro malé i velké podniky – evidence hnojení, evidence pesticidů, hlášení a výkazy, havarijní plány
- Sestavení podnikatelských plánů pro dotační tituly z Programu rozvoje venkova
- Plány hnojení a poradenství ve výživě rostlin (AGROPORADENSTVÍ s.r.o. 2024)

3.6.3 Poradce C

Poradce C – Ing. Hana Dastychová s registračním číslem 281/2009 se zabývá poradenství v oblasti zemědělství – péče o půdu a rostlinná výroba. Krajem působnosti je Ústecký. Věnuje se zejména poradenství v oblasti:

- Ekologického zemědělství
- Rostlinné a živočišné výrobě
- Péče o půdu
- Legislativní a dotační poradenství v zemědělství
- Ekonomické poradenství v zemědělství (Dastychová 2024)

3.6.4 Poradce D

Poradce D – Ing. Zdeněk Kučera, Ph.D. s registračním číslem 052/2003 se věnuje poradenství v oblasti zemědělství – optimalizace hospodaření zemědělského podniku. Oblastmi působnosti jsou kraje Jihočeský, Zlínský, Vysočina, Ústecký, Středočeský, Plzeňský, Pardubický, Olomoucký, Moravskoslezský, Liberecký, Královehradecký, Karlovarský a Jihomoravský. Pan doktor pracuje ve společnosti Agroteam CZ s.r.o., která se zabývá poradenstvím:

- Ekonomické poradenství – finanční analýza, analýza nákladovosti podniku, optimalizace podniku, analýza efektivnosti investic

- Dotační poradenství – dotační audit, konzultace záměru projektu, žádosti o dotace, výběrová řízení, žádosti o proplacení výdajů, kontrola plnění dodržování podmínek dotace
- Provozní poradenství
- Poradenství při prodeji a nákupu podniku (Agroteam CZ s.r.o. 2024)

3.6.5 Poradce E

Poradce E – Dr. Ing. Petr Marada s registračním číslem 087/2007 se zabývá poradenstvím v oblasti zemědělství – péče o půdu, zemědělství a ochrana přírody a krajiny. Působí v krajích: Zlínský, Vysočina, Ústecký, Středočeský, Plzeňský, Pardubický, Olomoucký, Moravskoslezský, Liberecký, Královehradecký, Karlovarský, Jihomoravský, Jihočeský. Pan doktor pracuje ve firmě PRO PŘÍRODU A MYSLIVOST, z.s. v níž je předsedou představenstva. Poradenská služba se týká těchto aktivit: technologické poradenství, legislativní a dotační poradenství, ekonomické poradenství a poradenství v environmentální oblasti. Dále se poradenská služba týká oblasti:

- Ekologické poradenství
- Energetické využití agrárních produktů
- Ochrana přírody a krajiny a rozvoj venkova
- Zemědělské stavby, technologie výroby a mechanizace
- Legislativní a dotační poradenství v zemědělství a rostlinolékařství
- Myslivost a péče o půdu (PRO PŘÍRODU A MYSLIVOST, z.s. 2024)

3.7 Poradenství ve strategických plánech Evropy

3.7.1 Strategický plán SZP na období 2023-2027 – Česká republika

3.7.1.1 Zemědělství České republiky dle statistik

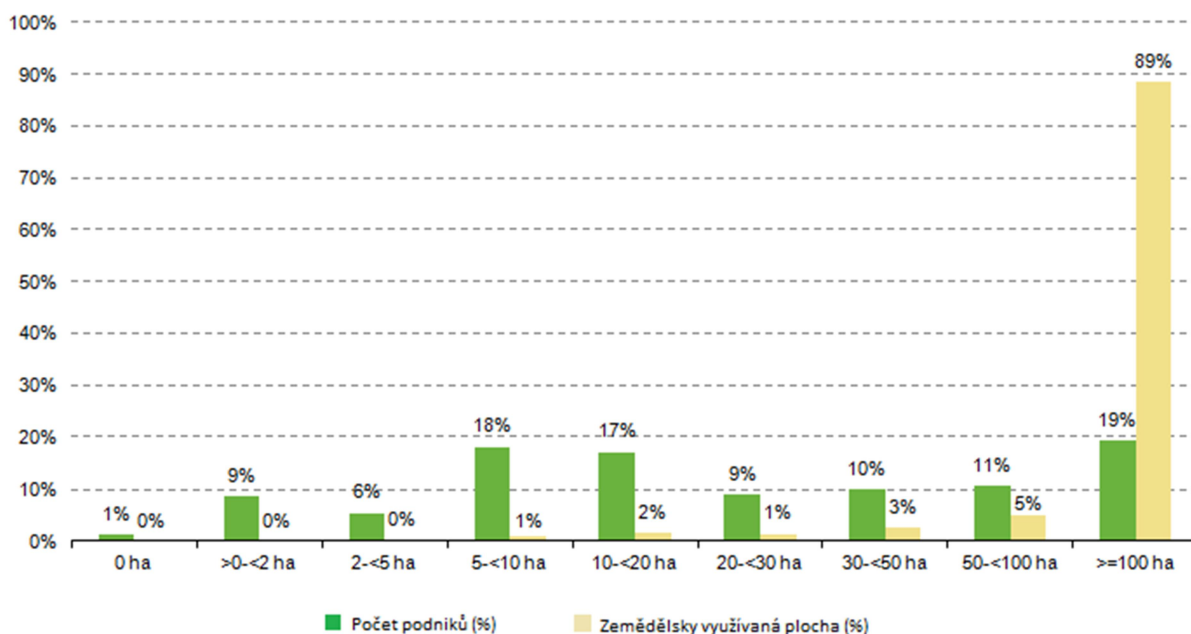
V roce 2010 proběhlo zemědělské sčítání, dle něhož bylo v ČR 22 860 zemědělských podniků, což řadilo naši zemi mezi země s nejmenším počtem farem v rámci Evropské unie. Pokud se podíváme na Tabulku 1 níže, je vidět, že od roku 2003, kdy bylo 23 840 zemědělských podniků, se toho mnoho nezměnilo. Podobně na tom byla i zemědělsky využívaná plocha, která zůstala mezi roky 2003 a 2010 docela stabilní. Došlo k poklesu o necelých 120 000 hektarů, což odpovídalo 3,3 %. U populace hospodářských zvířat byl naopak zaznamenán vyšší pokles o 23,8 %, a to o 537 620 kusů zvířat. Ačkoli se počet podniků mnoho nezměnil, počet osob pravidelně pracujících na farmách výrazně klesl a to o 32 220 pracovních míst, což odpovídalo 19,5 %. Průměrná plocha na podnik zůstala relativně stejná. Když vezmeme v úvahu fakt, že se celkový počet zemědělsky využívané plochy a počet podniků za roky 2003–2010 mnoho nezměnil, lze tento znak pokládat za dlouhodobou strukturální podstatu zemědělství v ČR (Eurostat ČR 2018).

Tabulka 1 – Struktura farem v ČR

Česká republika	2003	2010	Změna (%)
Počet podniků	23 840	22 860	-4,1
Celkový počet zemědělsky využívané plochy (ha)	3 602 630	3 483 500	-3,3
Hospodářská zvířata	2 260 080	1 722 460	-23,8
Počet osob pracujících na farmách (pravidelná pracovní síla)	164 950	132 730	-19,5
Průměrná plocha na podnik (ha)	151,1	152,4	0,8
Využívaná zemědělská plocha na obyvatele (ha/osoba)	0,35	0,33	-6,1

Zdroj: Eurostat ČR (2018)

Dle údajů z Eurostatu (viz Obrázek 3) naprostá většina zemědělsky využívané plochy (89 %) patřila k malému počtu velkých farem (19 %) v České republice, které mají 100 a více hektarů zemědělské půdy. V absolutním vyjádření, bylo v roce 2010 zjištěno, že kolem 3,1 milionu hektarů zemědělské půdy patřilo 4 420 zemědělským podnikům. Na druhou stranu se většina farem, a to 81 %, dělila o velmi malé procento zemědělské půdy (11 %). 290 podniků nemělo vůbec žádnou zemědělsky využívanou plochu a 18 160 zemědělských podniků vlastnilo v roce 2010 jen 398 330 hektarů zemědělské půdy. Počet velkých farem vedl k neobvykle vysoké průměrné ploše na zemědělský podnik registrovaný v ČR v roce 2010 – 152,4 hektarů na farmu (Eurostat ČR 2018).

Obrázek 3 – Počet podniků a zemědělsky využívaná plocha v ČR
Zdroj: Eurostat ČR (2018)

3.7.1.2 Podpora poradenství

Průřezový cíl Strategického plánu SZP tkví v modernizaci odvětví díky podpoře a sdílení znalostí, inovací a digitalizaci v zemědělství a ve venkovských oblastech či napomáhání jejich uskutečnění v praxi.

Intervence cílí na slabé stránky přenosu znalostí, jimiž je například problém nedostatečného množství poradců zapojených do AKIS v některých oborech nebo nedostatečné využívání celé škály poradenských metod. Je proto třeba zvýšit úroveň znalostí v zemědělství, potravinářství a lesnictví a spolupráci v AKIS. Intervence bude podporovat individuální poskytování poradenství s různou úrovní obtížnosti – od doporučení ohledně investic až po strategii podniku a řešení konfliktů. Dále se intervence zaměří na pomoc poradců v potřebných oblastech s podporou výcviku v chybějících tématech. Poradenství se bude také zaměřovat na rozšíření odpovídajících témat týkajících se ochrany životního prostředí. Systémem certifikace poskytovatelů poradenských služeb a akreditací poradců bude zajišťována kvalita poskytování znalostí a poradenství. Toho lze dosáhnout kupříkladu tím, že se zapojí zástupci zemědělců a další poradenské subjekty do AKIS v poradenství pomocí certifikace a pravidel účasti na podporách. Cíleným zvyšováním pravomocí poradců i lesníků pro osvětovou činnost a podporou náročnějších metod poradenství se docílí rozšíření škály druhů služeb v poradenství (Strategický plán ČR 2023-2027).

Podporovány budou tyto aktivity formou grantu:

- **Individuální poradenství**

Náklady týkající se poskytování individuálních poradenských služeb zemědělcům, potravinářům a chovatelům včel. Individuální poradenství je nejběžnější typ poradenských služeb v živočišné a rostlinné výrobě, agrolesnictví, welfare zvířat, ochraně životního prostředí a o oblasti zmírňování změn klimatu.
- **Individuální poradenství – faremní plány**

Náklady na poskytování individuálního poradenství, které vede k vytvoření dokumentu, který představuje faremní plán a navrhuje využití agroenvironmentální intervence v chráněných oblastech, přijaté orgánem ochrany přírody. Tento druh poradenství je dodržován charakteristickými pravidly pro vyhotovení faremního plánu a poskytují ho poradci se specifickou přípravou a akreditací – přechod na ekologické zemědělství na celém území České republiky a pro zvyšování biodiverzity v chráněných oblastech.
- **Specializované poradenství**

Náklady na vytvoření projektu, dle kterého se zajistí inovační servis pro vytvoření a uplatnění operačních skupin EIP (Evropské inovační partnerství) nebo spolupráce podobných skupin zemědělců a dalších aktérů na venkově.
- **Zřízení poradenské služby**

Náklady spojené s vytvořením projektu, jenž bude mít za cíl vytvořit systém poradenství, podpůrné dokumenty a výcvik poradců v nové službě, aby bylo dosaženo efektivního poskytování nové poradenské služby. Týkalo by se především vytvoření poradenských nástrojů v oborech, které nejsou uspokojivě pokryty poradenskými službami; programování konkrétního software, který by sloužil jako podpora komplexního poradenství a výcviku poradců v nových metodách.
- **Zvyšování kompetencí poradců v zemědělství, potravinářství a lesnictví**

Náklady pro cílené zvyšování kompetencí díky specifickým metodám jako je např. výměna informací na zjednodušeném workshopu nebo na farmě; výcvik v technice, díky které se skupina dostane k cíli porady přes složité jednání; skupinové diskuze. Tím, že se rozšíří formy zvyšování kompetencí poradců, se docílí i vytváření nových vazeb v AKIS.
- **E-learning**

Náklady na tvorbu nového online e-learningového kurzu v programu LMS. Tento projekt díky své elektronické podpoře dává příležitost k řízenému vzdělávání a zvyšování kompetencí. Pro zemědělce je výhoda v tom, že má personalizovaný přístup k informacím kdykoliv potřebuje, dostane se k nejaktuálnějším informacím

a svou aktivitou si zvyšuje i digitální gramotnost. Aby měl e-learning dostatečnou kvalitu, je hlavním předpokladem interaktivita.

Plánovaná průměrná jednotková částka (celkové veřejné výdaje v EUR)

• Dotace na poradenskou službu	1 400 EUR
• Dotace na poradenskou službu – faremní plány	2 800 EUR
• Dotace na specializované poradenství	2 800 EUR
• Dotace na zřízení poradenské služby	120 000 EUR
• Dotace na zvyšování kompetence poradců	5 000 EUR
• Dotace na e-learning	10 000 EUR

(Strategický plán ČR 2023-2027)

3.7.1.3 Přizpůsobení se změně klimatu v zemědělství

Realizaci adaptačních opatření na změnu klimatu mohou bránit různé překážky typu inovačního, technického, ekonomického, informačního, institucionálního, kognitivního a sociální úrovně. Zemědělci po celém světě si stále více uvědomují dopady změny klimatu, jakými jsou sucho a povodně, či nepříznivé dopady na zemědělství a jejich živobytí. Podle současných prognóz změny klimatu se očekává pokles výnosů plodin, a proto je nutné se přizpůsobit, což by mohlo vést ke snížení zranitelnosti lidí a ekosystémů. V zemědělství se vyvíjí a realizuje velké množství strategií, které mají zvýšit adaptaci na klimatické změny. Zemědělci upravují pěstované plodiny a jejich odrůdy, mění postupy a technologie, rozkládají si příjmy, úvěry a pojištění. Provádí také opatření na úrovni krajiny nebo zelené a modré infrastruktury. Mezi tato opatření by mohla patřit obnova zeleně, polních mezí a živých plotů, výsadba travních porostů a květinových pásů, výsadba sadů, zakládání zatravněných vodních toků, biochemická protierozní opatření (hrázky a meze), zavádění agrolesnictví a vytváření mokřadů a rybníků. V Evropské unii jsou některá z těchto opatření podporována v rámci společné zemědělské politiky (SZP). Příjemci přímých a dalších plateb musí dodržovat podmínky dobrého zemědělského a environmentálního stavu. Dále existuje program Agroenvironmentálně-klimatických opatření, díky kterému mohou zemědělci získat dotaci např. na údržbu luk a pastvin, zatravnění orné půdy a vytváření květnatých pásů (Meierová & Chvátalová 2022).

3.7.2 Strategický plán na období 2023-2027 – Slovensko

3.7.2.1 Zemědělství Slovenska dle statistik

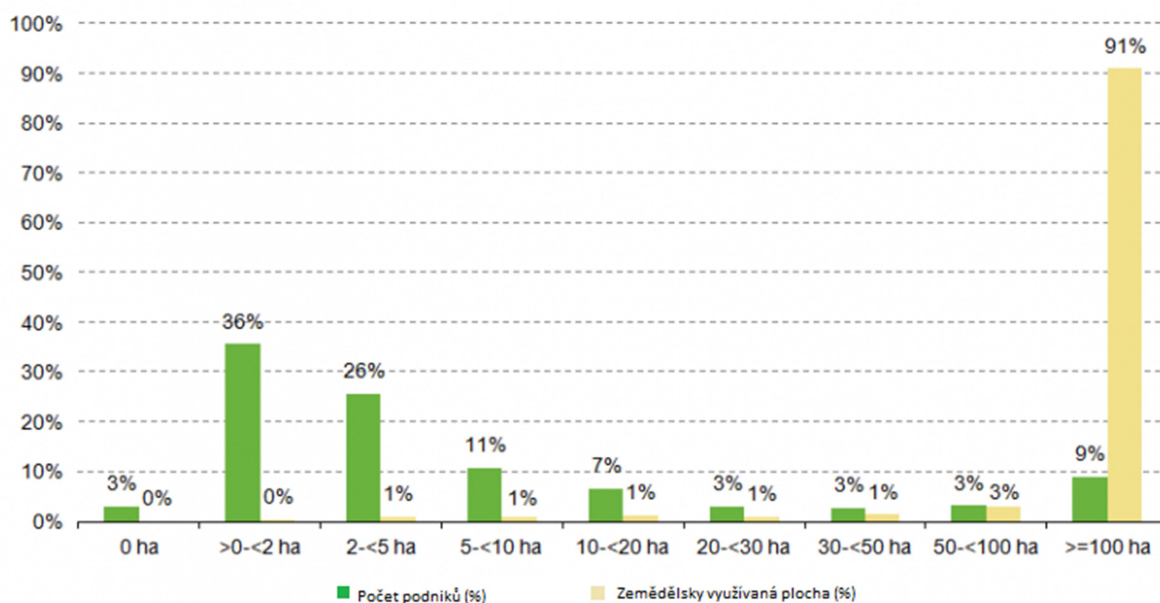
Tabulka 2 ukazuje, že v roce 2010 bylo na Slovensku zaznamenáno 24 460 podniků, což bylo v porovnání s Českou republikou o 1 600 podniků více než v ČR. Mezi lety 2000-2010 skončilo podnikání 18 370 podniků, a to značilo pokles o 42,9 %. Dále se také snížila velikost zemědělsky využívané plochy o 11,9 %. Počet hospodářských zvířat se snížil přibližně o jednu třetinu. Zatímco Slovensko vykazovalo 668 340 ks hospodářských zvířat, Česká republika na tom byla výrazně lépe se svými 1 722 460 ks hospodářských zvířat. Pravidelná pracovní síla pracující na farmách poklesla o 52,8 %, protože ve zjišťovaném období opustilo práci v zemědělství 101 550 lidí. Na Slovensku v roce 2010 pokrýval poměrně omezený počet podniků velkou zemědělskou plochu, což byla i charakteristika České republiky. Vlivem toho byla průměrná plocha na podnik se svými 77,5 ha třetí nejvyšší mezi členskými státy EU (Eurostat SK 2018).

Tabulka 2 – Struktura farem na Slovensku

Slovensko	2000	2010	Změna (%)
Počet podniků	42 830	24 460	-42,9
Celkový počet zemědělsky využívané plochy (ha)	2 150 520	1 895 500	-11,9
Hospodářská zvířata	974 610	668 340	-31,4
Počet osob pracujících na farmách (pravidelná pracovní síla)	192 510	90 960	-52,8
Průměrná plocha na podnik (ha)	50,2	77,5	54,3
Využívaná zemědělská plocha na obyvatele (ha/osoba)	0,40	0,35	-12,3

Zdroj: Eurostat SK (2018)

Obrázek 4 nastiňuje nepravidelný charakter zemědělství na Slovensku, kde pouhých 9 % podniků vlastnilo naprostou většinu zemědělské plochy (91 %). V absolutním vyjádření v roce 2010 obhospodařovalo 2 210 zemědělských podniků se 100 a více hektary 1,7 milionu ha zemědělské půdy. Na druhé straně 22 250 zemědělských podniků – podniky s méně než 100 ha zemědělské půdy, obhospodařovaly pouze 169 020 ha zemědělské půdy. Tento jev byl pozorován i v ČR, ale na Slovensku byl výraznější. Takovéto rozdělení zemědělské půdy, kdy se spousta malých podniků dělí o nízký podíl zemědělské půdy a několik velkých podniků obhospodařuje většinu rozlohy zemědělské půdy, vysvětluje velmi vysokou průměrnou výměru na podnik. Mezi roky 2000 a 2010 průměrná plocha na podnik stoupla z 50,2 ha na 77,5 ha, což bylo o 54,3 %. Tím se posílila koncentrace zemědělské půdy z hlediska hospodaření, které je zčásti způsobeno snížením počtu podniků (Eurostat SK 2018).

Obrázek 4 – Počet podniků a zemědělsky využívaná plocha na Slovensku
Zdroj: Eurostat SK (2018)

3.7.2.2 Přenos inovací a znalostí prostřednictvím poradenství

Průřezovým cílem je modernizovat odvětví díky podpoře a sdílení znalostí, inovací a digitálních řešení v zemědělském sektoru a venkovských oblastech a podpořit jejich využívání. Intervence s vysokou prioritou na úrovni strategického plánu SZP je zaměřena na podporu dalšího vzdělávání, poradenství, koordinaci a vytváření sítí. Neméně důležitá je intervence, jež se zaměřuje na zajištění kvalitního vzdělávání a poradenství pro mladé zemědělce.

Cílem intervence je podpořit využití odborného poradenství v oblasti zemědělství, lesního hospodářství a lesnictví.

Poradenství poskytují poradci, kteří jsou kvalifikovaní, pravidelně školení a nesmí být vystaveni střetu zájmů. Podporovanými činnostmi je individuální poradenství a zvyšování kvality poskytovatelů poradenství. Způsobilými dávkami u individuálního poradenství budou personální náklady, příspěvky na dopravu a konkrétní náklady (pořízení dokumentace, ...). Způsobilými dávkami u zvyšování kvality poskytovatelů poradenství budou náklady organizací na nábor konzultantů a náklady spojené se zvyšováním odbornosti poradce (školení, účast na odborných akcích). Podmínkou způsobilosti je, že každá poradenská služba musí být v souladu minimálně s jedním ze specifických cílů SZP a projekt musí obsahovat přinejmenším jeden z požadavků ve smyslu čl. 15 odst. f 4 nařízení EU o strategickém plánu SZP (Slovakia – CAP Strategic Plan 2023-2027).

Definování způsobilých příjemců a hodnocení způsobilosti pro oblasti:

- Individuální poradenství

Poskytovatelé poradenství budou příjemci finanční podpory. Všechny právnické a fyzické osoby, čímž jsou myšleni zemědělci, lesníci, potravináři a podniky, budou příjemci nefinanční podpory.

- Zvyšování kvality poskytovatelů poradenství

U náboru poradců bude organizace, která bude školit poradce, příjemcem finanční podpory. A poradci budou příjemci také podpory, ale nefinanční.

Poradci účastníci se seminářů, workshopů, školeních, e-learningu a konferencí se stanou příjemci jak finanční podpory, tak nefinanční podpory.

Forma podpory pro poradce bude úhrada způsobilých nákladů skutečně vynaložených příjemcem a jednotkové náklady, které se vypočítají na základě spravedlivé a nestranné metody výpočtu. Jednotkové náklady za poradenství dosahují částky 35 EUR/hod. a náklady na dopravu 0,3 EUR/km (Slovakia – CAP Strategic Plan 2023-2027).

3.7.2.3 Inovace v lesní těžbě na Slovensku

Poradenství a inovace spolu velmi úzce souvisí, svět kolem nás se mění, a proto i zemědělci musí reagovat na nové výzvy a změny, které neustále přicházejí. Pro úspěch podniků v tradičních odvětvích, jako je lesnictví, jsou důležité inovační schopnosti a jejich zavádění do praxe. Článek Štěrbové et al. (2019) zkoumal případovou studii tří zemědělských podniků a jejich přístupu k inovacím v lesní těžbě. Bylo zjištěno, že technologické inovace dominují v odvětví lesní těžby. Obecně však platí, že v této zemi převažují postupné inovace, které jsou nové pro firmy, nikoliv pro odvětví. Všechny tři podniky se zaměřily na zlepšení procesu sklizně formou pořízení nového technického vybavení nebo strojů, protože současná mechanizace a postupy byly zastaralé a měly negativní vliv na životní prostředí. Technologické inovace jsou finančně velmi náročné a podniky takovéto inovace musí realizovat pomocí finanční podpory z fondů Evropské unie nebo bankovních úvěrů, jinak by nebylo možno je realizovat. Inovační proces ztěžuje např. silná dominance státního lesního podniku, který určuje podmínky veřejných zakázek a vysoká míra rizik a nejistoty. Jako důležitý podpůrný faktor byla identifikována charakteristika inovátora. Pro úspěšné zahájení a ukončení inovačního procesu bylo tedy třeba pozitivního přístupu k modernizaci, odvaha ke změnám a know-how (Štěrbová et al. 2019).

3.7.3 Strategický plán na období 2023-2027 – Irsko

3.7.3.1 Zemědělství Irska dle statistik

Tabulka 3 ukazuje, že v roce 2010 bylo v Irsku 139 860 zemědělských podniků. Počet podniků se ukázal jako poměrně stabilní, protože během deseti let se snížil pouze o 1 670 podniků (1,2 %). Zemědělsky využívaná plocha v Irsku zůstala také docela stabilní, byl zde nárůst o 2,8 %, což bylo 124 970 ha zemědělské půdy. Poměr mezi zemědělskou půdou a celkovou rozlohou Irska se ukázal jako nejvyšší v rámci Evropské unie. Bylo zjištěno, že v roce 2010 zaujímal zemědělsky využívaná plocha 65,5 % celého území Irska. Počet hospodářských zvířat klesl o 656 900 ks mezi lety 2000-2010. Na rozdíl od České republiky a Slovenska se počet osob pravidelně pracujících v zemědělství mírně zvýšil o 5,5 %, a to z 257 950 osob na 272 020 osob. V souladu s tímto jevem představovala pracovní síla v zemědělství v roce 2010 12,8 % aktivního obyvatelstva, což byl jeden z nejvyšších podílů zaznamenaných v rámci Evropské unie. Při mírně klesajícím počtu zemědělských podniků a mírně rostoucím počtu zemědělsky využívané plochy se zvýšila průměrná velikost podniku z 31,4 ha na 32,7 ha (Eurostat IE 2018).

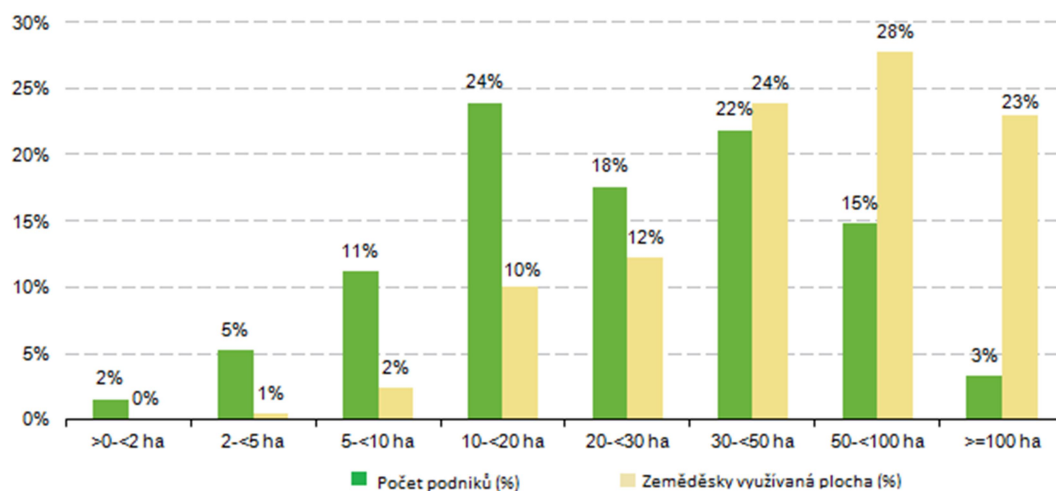
Tabulka 3 – Struktura farem v Irsku

Irsko	2000	2010	Změna (%)
Počet podniků	141 530	139 860	-1,2
Celkový počet zemědělsky využívané plochy (ha)	4 443 970	4 568 940	2,8
Hospodářská zvířata	6 444 300	5 787 400	-10,2
Počet osob pracujících na farmách (pravidelná pracovní síla)	257 950	272 020	5,5
Průměrná plocha na podnik (ha)	31,4	32,7	4,0
Využívaná zemědělská plocha na obyvatele (ha/osoba)	1,18	1,02	-13,1

Zdroj: Eurostat IE (2018)

Obrázek 5 ukazuje, že byly v Irsku zjištěny nejčastěji zemědělské podniky o rozloze 10 až 19,99 ha, které představovaly 24 % ze všech zemědělských podniků a vykazovaly hodnotu 33 580 podniků. Druhým nejčastějším typem byly podniky s 30 až 49,99 ha zemědělské plochy (22 %), neb na území Irska jich bylo registrováno 30 670. Obě tyto třídy tvořily dohromady 46 % zemědělských podniků v Irsku a pokrývaly 34 % veškeré zemědělské plochy. Obzvláště podniky s 30 až 49,99 ha zemědělské plochy se podílely na 24 % rozlohy zemědělsky využívané plochy, zatímco podniky s 10 až 19,99 ha zemědělské plochy se podílely na 10 % rozlohy zemědělsky využívané plochy. Podniky s méně než 5 ha zemědělské půdy, a to 9 720 podniků, představovaly 1 % zemědělsky využívané plochy a 7 % zemědělských podniků v Irsku. Na druhou stranu podniky s 50 až 99,99 ha zemědělské půdy

(20 760) tvořily 15 % zemědělských podniků v zemi a pokrývaly 28 % zemědělsky využívané plochy v Irsku (1 389 390 ha) (Eurostat IE 2018).

Obrázek 5 – Počet podniků a zemědělsky využívaná plocha v Irsku

Zdroj: Eurostat IE (2018)

3.7.3.2 Výměna znalostí a šíření informací pro poradce

Průřezovým cílem je modernizace odvětví pomocí podpory a sdílení znalostí, inovací a digitalizace v zemědělském sektoru a venkovských oblastech.

Intervence jsou zaměřeny na tyto potřeby:

- Zlepšení znalostí zemědělců a poradců
- Revize školících a vzdělávacích kurzů a poradenských služeb s ohledem na nové výzvy a ambice
- Zajistit konzistentnost poradenství poskytováním profesního rozvoje poradců a zemědělců
- Pokračovat v poskytování podpory výzkumu a vývoje a podporovat uplatňování výsledků výzkumu a vývoje v primárním sektoru

Zemědělství a potravinářství čelí výzvám, u kterých hrají zásadní roli poradci. Profesní rozvoj poradců je zdůrazňován SWOT analýzou a posouzením potřeb. Tím, že se poradci účastní aktivit průběžného profesního rozvoje, průběžně rozšiřují svoje znalosti a jsou obeznámeni s nejnovějšími technikami, technologiemi a regulačními požadavky, které se v zemědělství a potravinářství rychle mění. Díky podpoře rozvoje kompetentnosti a profesionality poradců se zvyšuje kvalita služeb, které předávají zemědělcům. Tím dojde k efektivnějším a účinnějším postupům, kterými lze docílit ke konkurenceschopnějšímu a ekologicky účinnějšímu zemědělství.

Příjemci podpor budou ti, kteří poskytují školení a služby on-line platformem. Tito poskytovatelé odborné přípravy a služeb on-line platformem budou vybíráni pomocí

výběrových řízení. Nabídky se budou hodnotit podle předem stanovených kritérií, kde bude kladen důraz na vysokou kvalitu poskytování, poměr ceny a kvality a prokazatelné výsledky. Plánované jednotkové částky jsou závislé na výběrovém řízení, kdy se odhad odvíjí od zkušeností z předchozího programového období, včetně přechodného období. Předpokladem je, že bude v průběhu trvání Strategického plánu SZP (2023-2027) v roce 2023 vyhlášeno nové výběrové řízení na on-line platformu pro poskytování on-line profesního rozvoje pro poradce v přechodném období. Odhadované náklady na on-line platformu jsou 300 000 EUR s rozložením do roku 2023 a 2024, které budou záviset na výběrovém řízení. Plánovaná jednotková částka na poskytnutou vzdělávací intervenci je 200 000 EUR (Ireland – CAP Strategic Plan 2023-2027).

3.7.3.3 Inovace v zemědělství Irska

Dle studie Läßle et al. (2015) bylo zjištěno, že:

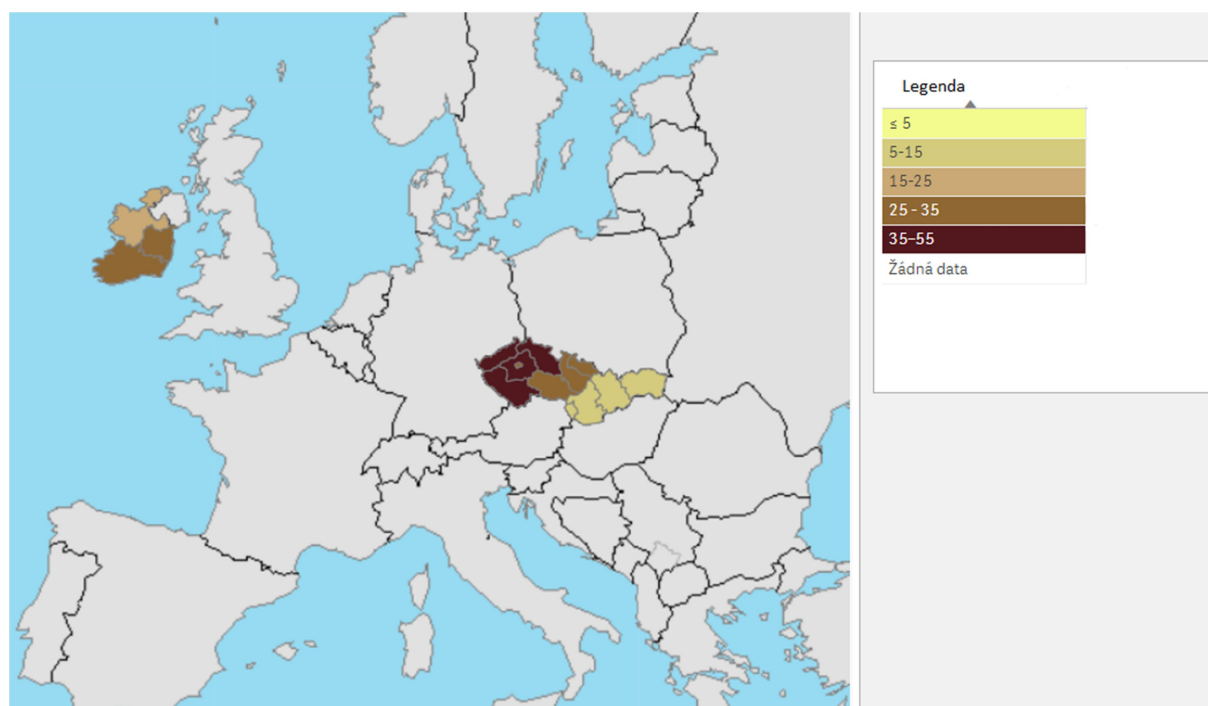
- Mladší zemědělci hospodařící ve větších intenzivněji obhospodařovaných podnicích inovují častěji. Proto mohou být vhodnými mechanismy pro usnadnění inovačního chování politiky, které podporují dřívější mezigenerační přenos a strukturální změny.
- Iniciativy, které zlepšují přístup k úvěrům v zemědělském sektoru, mohou být prospěšné díky tomu, že usnadňují inovace. Je však nutné, aby před poskytnutím úvěru nebo jiné formy financování byla pečlivě posouzena životaschopnost každého jednotlivého podniku.
- Zemědělské vzdělávání usnadňuje inovace a je proto důležité na tomto vztahu dále stavět. Kromě podpory a zlepšování přístupu k zemědělskému vzdělávání je také důležité kritické posouzení zemědělského vzdělávacího systému v zemi, aby se zajistilo, že je dobrý pro podporu inovací v zemědělsko-potravinářském řetězci.

Zemědělské inovace a vzdělávání by se daly posílit díky vytvořením center excelence, která by se věnovala určitým aspektům zemědělství – mlékárenství, hovězí maso, orná půda v určitých zemědělských oblastech. K posílení vazeb mezi výzkumem, vzděláním, poradenstvím a zemědělci by mohli vést kurzy profesního rozvoje. To by mohlo směřovat k společnému vytváření znalostí a lepšímu přizpůsobení k potřebám zemědělců (Läßle et al. 2015).

3.7.4 Zemědělské vzdělání v ČR, Slovensku a Irsku

3.7.4.1 Manažeři zemědělských podniků s úplným zemědělským vzděláním

Z obrázku 6 vyplývá, že největší podíl manažerů zemědělských podniků s úplným vzděláním z těchto tří zemí má Česká republika. Na západě ČR je tento podíl mezi 35-55 % a na východě mezi 25-35 %. Jako druhé by se umístilo Irsko. Na severu s rozmezím 15-25 % a na jihu s rozmezím 25-35 %. Na třetím místě by bylo Slovensko s 5-15 % (Agridata 2020).

Obrázek 6 – Podíl manažerů zemědělských podniků s úplným zemědělským vzděláním v % (Česká republika, Irsko, Slovensko)

Zdroj: Agridata (2020)

3.7.4.2 Zemědělské vzdělávání zemědělců

- Zemědělské vzdělávání zemědělců (méně než 35 let)

Z obrázku 7 vyplývá, že Irsko a Česká republika jsou na tom z hlediska vzdělávání zemědělců stejně. Přibližně 20 % tvoří základní zemědělský výcvik, 40 % kompletní zemědělské školení a 40 % praktické zkušenosti zemědělců. Naopak na Slovensku základní zemědělský výcvik a kompletní zemědělské školení tvoří každý okolo 12,5 %, a zbylých cca 75 % pak tvoří praktické zkušenosti.

- Zemědělské vzdělávání zemědělců (méně než 40 let)

U zemědělců mladších 40 let, je trend vzdělávání shodný jako u zemědělců pod 35 let (obrázek 7).

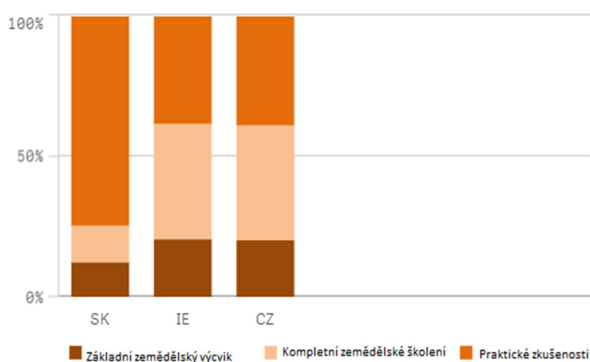
- Zemědělské vzdělávání zemědělců (55 let a více)

U zemědělců nad 55 let, jak je vidět z obrázku 7, se vzdělávání na Slovensku příliš nezměnilo (okolo 12,5 % základní zemědělský výcvik, 12,5 % kompletní zemědělské školení a cca 75 % praktické zkušenosti zemědělců). U České republiky zůstal základní zemědělský výcvik poměrně stejný, ale došlo ke snížení kompletního zemědělského školení na cca 35 % a naopak praktické zkušenosti zemědělců se zvýšily na 50 %. U Irska je změna nejzřetelnější, a to v tom, že kompletní zemědělské školení kleslo přibližně na 12 % a na druhou stranu praktické zkušenosti zemědělců se zvýšily až na 80 %.

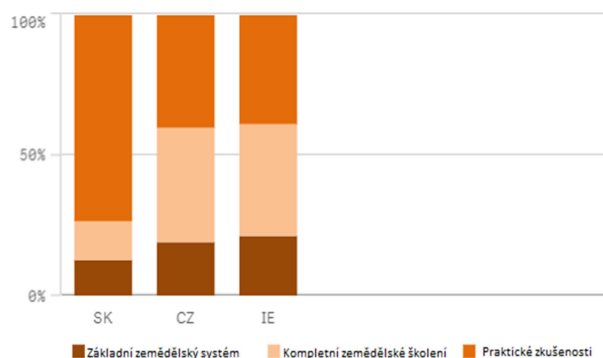
- Zemědělské vzdělávání zemědělců (65 let a více)

Jak ukazuje obrázek 7 u zemědělců 55 a více let a 65 a více let je vzdělávání u všech třech zemí téměř stejné (Agridata 2020).

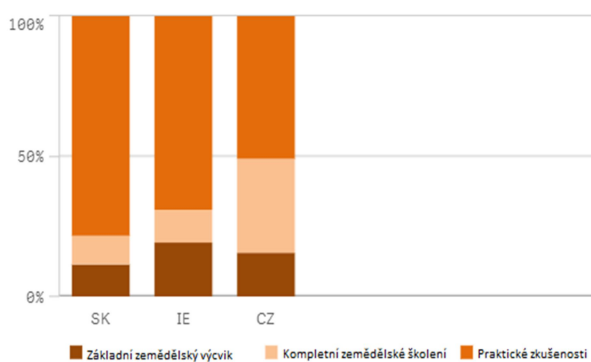
Zemědělské školení zemědělců (méně než 35 let)

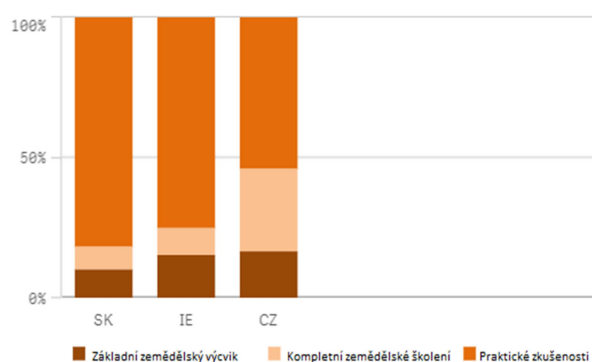
Zemědělské školení farmářů (mladších 40 let)

Zemědělské školení zemědělců (55 let a více)

Zemědělské školení farmářů (65 let a více)

Obrázek 7 - Zemědělské vzdělávání zemědělců (Slovensko, ČR, Irsko)

Zdroj: Agridata (2020)

4 Závěr

Cílem bakalářské práce bylo shrnout poznatky týkající se poradenských služeb v zemědělství a jejich podpory v rámci plánu rozvoje venkova. Dále se práce zaměřila na historii poradenských služeb, pozici poradenství v systému podpor rozvoje venkova a vyhodnocení opatření dle č. 15 (poradenské služby) zejména v návaznosti na Strategický plán České republiky, Slovenska a Irska pro období 2023-2027. Práce se dotkla i tématu decentralizace a centralizace poradenských služeb a vysvětlila zemědělský znalostní a inovační systém – AKIS.

Zemědělské poradenské služby pomáhají malým i velkým zemědělským podnikům především v provozní, ekonomické a dotační oblasti. Poradenství v zemědělství je velmi důležitým prostředkem zemědělské politiky Ministerstva zemědělství. Pro zajištění konkurenceschopnosti a udržitelnosti zemědělství v podmínkách tržní ekonomiky České republiky je nutné správné fungování poradenského systému.

Udržitelné zemědělství se snaží o regeneraci degradované půdy a současně o zabránění snižování orné půdy. Dále usiluje o udržení trvalého půdního pokryvu, o co nejmenší narušení půdy a diverzifikaci rostlinných druhů. Díky zvyšování biologické pestrosti a přirozených biologických procesů nad i pod povrchem země, pomáhá zvyšovat účinnost využívání vody a živin ke zlepšení a trvalé produkci plodin. Mezi významné udržitelné zemědělské postupy by se mohly řadit např. minimalizace mechanického narušování půdy, střídání pěstování plodin a zavádění meziplodin, používání kvalitních osiv a uplatňování jednotné ochrany proti škůdcům, příjem agrolesnických postupů nebo propojení rostlinné a živočišné výroby.

Poradenství může být poskytováno akreditovanými poradci, Ministerstvem zemědělství, univerzitami, výzkumnými ústavy a dalšími institucemi. Poradce může pomáhat sám za sebe nebo prostřednictvím společnosti, ve které pracuje, a která se poradenstvím zabývá. Pomoc je poskytována od všeobecných rad, přes individuální poradenství až po odborné poradenství. Hlavním cílem poradců a těchto institucí je pomoci zemědělcům s jejich potřebami. Tím mohou být myšleny různé nesnáze, které se týkají provozu, ekonomiky nebo dotací; dále kupříkladu pomoc při dodržování legislativních požadavků, které vydává Evropská unie a Česká republika.

Postupy v zemědělství, ale i v jiných odvětvích se neustále vyvíjejí a jdou kupředu, a proto i poradenství musí držet krok. Pro zemědělce jsou rady poradců velmi důležité a z hlediska konkurenceschopnosti a udržitelnosti zemědělství velmi významné. Proto je pro poradce podstatné, aby se neustále vzdělávali v dané problematice a své vědomosti předávali dál.

Zpracování mé bakalářské práce a vyhledávání literatury mi otevřelo nové obzory v problematice nejen zemědělského poradenství, ale i v jiných oblastech poradenství. Protože pocházím z malé vesnice na Vysočině, zeptala jsem se místních soukromých zemědělců, jakou změnu v zemědělství v České republice by uvítali. Odpovědí mi bylo, že by uvítali zmírnění byrokracie, aby se mohli věnovat především praktickému provozu.

5 Literatura

Agridata. 2020. Context indicator 24: Agricultural training of farm managers. Available from <https://agridata.ec.europa.eu/extensions/IndicatorsSectorial/AgriculturalTrainingOfFarmManagers.html> (accessed April 2024).

AGROPORADENSTVÍ s.r.o. 2024. Poradenství. Available from <https://www.agroporadenstvi.net/poradenstvi/> (accessed April 2024).

Agroteam CZ s.r.o. 2024. Poradenství. Available from <https://www.agroteam.cz/sluzby/poradenstvi> (accessed April 2024).

Anderson JR. 2008. Agricultural Advisory Services. World Bank, Washington.

Badal T. 2024. Expertní a poradenská činnost. Available from <https://www.znalec-odhad.cz/expertni-a-poradenska-cinnost.php> (accessed April 2024).

Block P. 2007. Staňte se špičkovým poradcem. Grada, Praha.

Compagnone C, Simon B. 2018. Cooperation and competition among agricultural advisory services providers. The case of pesticides use. *Journal of Rural Studies* **59**:10-20.

Dastychová H. 2024. Poradenství. Available from <https://www.zemedelskyporadce.cz/> (accessed April 2024).

Eastwood C, Ayre M, Nettle R, Dela Rue B. 2019. Making sense in the cloud: Farm advisory services in a smart farming future. *NJAS – Wageningen Journal of Life Sciences* 90-91 DOI: <https://doi.org/10.1016/j.njas.2019.04.004>.

European Union. 2013. Regulation (EU) No 1305/2013 of the European Parliament and of the Council of 17 December 2013 on support for rural development by the European Agricultural Fund for Rural Development (EAFRD) and repealing Council Regulation (EC) No 1698/2005. In: *Official Journal of the European Union*. Available from <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=celex%3A32013R1305> (accessed January 2024).

European Union. 2021. Regulation (EU) 2021/2115 of the European Parliament and of the Council of 2 December 2021 establishing rules on support for strategic plans to be drawn up by Member States under the common agricultural policy (CAP Strategic Plans) and financed by the European Agricultural Guarantee Fund (EAGF) and by the European Agricultural Fund for Rural Development (EAFRD) and repealing Regulations (EU) No 1305/2013 and (EU) No 1307/2013. In: *Official Journal of the European Union*. Available from <https://eur-lex.europa.eu/eli/reg/2021/2115/oj> (accessed January 2024).

Eurostat. 2018. Archive: Agricultural census in the Czech Republic. Available from https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Archive:Agricultural_census_in_the_Czech_Republic (accessed April 2024).

Eurostat. 2018. Archive: Agricultural census in Ireland. Available from https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Archive:Agricultural_census_in_Ireland&oldid=138027 (accessed April 2024).

Eurostat. 2018. Archive: Agricultural census in Slovakia. Available from https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Archive:Agricultural_census_in_Slovakia (accessed April 2024).

Faure G, Desjeux Y, Gasselin P. 2012. New Challenges in Agricultural Advisory Services from a Research Perspective: A Literature Review, Synthesis and Research Agenda. *The Journal of Agricultural Education and Extension*. DOI: <http://dx.doi.org/10.1080/1389224X.2012.707063>.

Garforth CH, Angell B, Archer J, Green K. 2003. Fragmentation or creative diversity? Options in the provision of land management advisory services. *Land Use Policy* **20**:323-333.

GOV.IE. 2022. Ireland – CAP Strategic Plan 2023-2027. Available from <https://www.gov.ie/en/publication/76026-common-agricultural-policy-cap-post-2020/> (accessed February 2024).

Chipeta S. 2007. Demand Driven Agricultural Advisory services. Neuchâtel Group.

Ingram J. 2008. Agronomist-farmer knowledge encounters: an analysis of knowledge exchange in the context of best management practices in England. *Agriculture and Human Values* **25**:405-418.

Kidd AD, Lamers JPA, Ficarelli PP, Hoffmann V. 2000. Privatising agricultural extension: caveat emptor. *Journal of Rural Studies* **16**:95-102.

Knierim A, Labarthe P, Laurent C, Prager K, Kania J, Madureira L, Ndah TH. 2017. Pluralism of agricultural advisory service providers – Facts and insights from Europe. *Journal of Rural Studies* **55**:45-58.

Kubr M, et al. 1991. Poradenství pro podnikatele a manažery. CAPA Poradenská agentura, a. s., Praha.

Kvítek M. 2006. Dům zemědělské osvěty, sborník příspěvků k 80. výročí otevření Domu zemědělské osvěty. Ústav zemědělských a potravinářských informací, Praha.

Läpple D, Renwick A, Thorne F. 2015. Measuring and understanding the drivers of agricultural innovation: Evidence from Ireland. *Food Policy* **51**:1-8.

Laurens K. 2020. Advisory services and transformation, plurality and disruption of agriculture and food systems: towards a new research agenda for agricultural education and extension studies. *The Journal of Agricultural Education and Extension* (e26:2) DOI: 10.1080/1389224X.2020.1738046.

Meierová T, Chvátalová V. 2022. Frustrated or fulfilled? Motivation of Czech farmers to implement climate change adaptation measures on the landscape level. *Journal of Rural Studies* **92**:354-370.

Ministerstvo pôdohospodárstva a rozvoja vidieka Slovenskej republiky. 2022. CAP Strategic Plan 2023-2027 – SLOVAKIA. Available from <https://www.mpsr.sk/strategicky-plan-spp-2023-2027-odoslanie-na-ek/1504-43-1504-17516/> (accessed February 2024).

Ministerstvo zemědělství. 2013. Zpráva o stavu zemědělství ČR za rok 2012 „Zelená zpráva“. Ministerstvo zemědělství, Praha. Available from https://eagri.cz/public/web/file/291876/Zprava_o_stavu_zemedelstvi_CR_za_rok_2012.pdf (accessed January 2024).

Ministerstvo zemědělství. 2015. Program rozvoje venkova na období 2014-2020. Ministerstvo zemědělství, Praha. Available from https://eagri.cz/public/web/file/434289/PRV_1._modifikace_schvalena_verze_EK.pdf (accessed January 2024).

Ministerstvo zemědělství. 2016. Koncepce poradenského systému Ministerstva zemědělství na období 2017–2025. Ministerstvo zemědělství, Praha. Available from https://eagri.cz/public/web/file/514229/Koncepce_poradenskeho_systemu_MZe_2017___2025.pdf (accessed January 2024).

Ministerstvo zemědělství. 2018. Zpráva o stavu zemědělství ČR za rok 2017 „Zelená zpráva“. Ministerstvo zemědělství, Praha. Available from https://eagri.cz/public/web/file/648252/Zelena_zprava_2017.pdf (accessed January 2024).

Ministerstvo zemědělství. 2021. Zpráva o stavu zemědělství ČR za rok 2020 „Zelená zpráva“. Ministerstvo zemědělství, Praha. Available from https://eagri.cz/public/web/file/700907/ZZ20_V3_TEXT_07._07._2021.pdf (accessed January 2024).

Nettle R, et al. 2021. Factors associated with farmers' use of fee-for-service advisors in a privatized agricultural extension system. *Land Use Policy* **104**:1-17.

Nettle R, Ayre M, King B, La N, Paschen J-A, Reichelt N, Smith E. 2018. The advisory and extension system in Austria: Opportunities for strength in pluralism. 13th European IFSA Symposium, 1-5 July 2018, Chania (Greece).

Prager K, Creaney R, Lorenzo-Arribas A. 2017. Criteria for a system level evaluation of farm advisory services. *Land Use Policy* **61**:86-98.

Prager K, Labarthe P, Caggiano M, Lorenzo-Arribas A. 2016. How does commercialisation impact on the provision of farm advisory services? Evidence from Belgium, Italy, Ireland and the UK. *Land Use Policy* **52**:329-344.

PRO PŘÍRODU A MYSLIVOST, z.s. 2024. Poradenství. Available from <https://os-pro-prirodu-a-myslivot.webnode.cz/poradenstvi/> (accesses April 2024).

Shapira P, Youtie J. 2014. Impact of Technology and Innovation Advisory Services. Nesta Working Paper No. 13/19.

Snapp S, Pound B. 2008. *Agricultural Systems: Agroecology and Rural Innovation for Development*. Elsevier Press, Amsterdam.

Státní zemědělský intervenční fond. 2022. Strategický plán SZP na období 2023-2027. Available from <https://www.szif.cz/cs/szp23> (accessed February 2024).

Štěrbová M, Stojanovski V, Weiss G, Šálka J. 2019. Innovating in a traditional sector: Innovation in forest harvesting in Slovakia and Macedonia. *Forest Policy and Economics*. DOI: <https://doi.org/10.1016/j.forpol.2019.101960>.

ÚZEI – Ústav zemědělské ekonomiky a informací. Vývoj zemědělského poradenského a znalostního systému Ministerstva zemědělství v České republice. Available from <https://test.uzei.cz/sites/default/files/users/user2/Soubory/historieporadenstvi140926.pdf> (accessed January 2024).

6 Seznam použitých zkratek a symbolů

AKIS	Zemědělské znalostní a inovační systémy
CSV	Celostátní síť pro venkov
ČPI	Česká plemenářská inspekce
EIP	Evropské inovační partnerství
MZe	Ministerstvo zemědělství
NNO	Nevládní neziskové organizace
PRV	Program rozvoje venkova
SPÚ	Státní pozemkový úřad
SVS	Státní veterinární správa
SZIF	Státní zemědělský intervenční fond
SZP	Společná zemědělská politika
SZPI	Státní zemědělská a potravinářská inspekce
ÚHÚL	Ústav pro hospodářskou úpravu lesů
ÚKZÚZ	Ústřední kontrolní a zkušební ústav zemědělský
ÚSKVBL	Ústav pro státní kontrolu veterinárních biopreparátů a léčiv
ÚZEI	Ústav zemědělské ekonomiky a informací

